

Atrakcje turystyczne Śląska Opolskiego

Śląsk Opolski to region atrakcyjny dla każdego turysty i miłośnika wędrówek. Od dawna krzyżowały się tu drogi i szlaki handlowe czemu sprzyjało położenie geograficzne. Z racji uwarunkowań historycznych był to region otwarty na migracje i kolonizację, często też bywał miejscem azylu dla uchodźców religijnych. W rezultacie stał się obszarem, na którym przeplatały się różne kultury, zwłaszcza polska, niemiecka i czeska. Ślady owych kultur i ich przemian odnajdujemy w budownictwie, rzemiośle i folklorze. Na kulturowe dziedzictwo Śląska Opolskiego składa się bogactwo architektury, kultury ludowej oraz przyrody. Skarby kultury materialnej – pałace, kościoły (w tym również drewniane), kapliczki, pomniki, zabytki techniki – często występują w ścisłym związku ze światem przyrody. W sąsiedztwie pałaców zakładano bowiem parki, ogrody, arboreta oraz zwierzyńce i stawy hodowlane. Kościołom i kapliczkom towarzyszyły miododajne lipy, obecnie chronione jako pomniki przyrody. Rzeźby św. Jana Nepomucena stawiano na mostach, nad rzekami, na rozstajach dróg. Prócz imponującej ilości zabytków Śląsk Opolski ma również wyjątkowej wartości miejsca przyrodnicze – pod tym względem należy do najcenniejszych regionów kraju. Występuje tu wiele rzadkich lub ginących gatunków roślin i zwierząt, są niezwykle skamieniałości, jak również liczne formy przyrody nieożywionej np. rzeki malowniczo meandrujące w swych naturalnych korytach, źródła, jaskinie i głązy narzutowe. Najcenniejsze przyrodniczo obszary i obiekty są chronione w różnego typu formach ochrony przyrody, m.in. parkach krajobrazowych i rezerwach przyrody.

Zabytki Zamki i pałace

Śląsk Opolski jest regionem bogatym w różnego typu budownictwo rezydencjonalne, poczynając od gotyckich zamków obronnych poprzez barokowe pałace aż po XIX-wieczne kameralne dworki. Jest ich razem ponad sto sześćdziesiąt. Są cennymi zabytkami kultury materialnej i dowodem świetności dawnych czasów.

Opole

Wieża Piastowska – symbol Opola – usytuowana na wyspie Pasiece w części zwanej Ostrówkiem, w miejscu wczesnośredniowiecznej osady. Jedyna pozostałość dawnego zamku książęcego z pocz. XIII w., zburzonego w latach 1928–30. Cylindryczny 35-metrowy masywny, murowany, gotycki donżon z końca XIII w. Pomieszczenie przyziemia sklepione kolebkowo, schody częściowo w grubości murów. W zwieńczeniu przekształconym w 1934 r. wysmukła iglica z 1962 r. ze współczesnym wiatrowskazem w formie orła piastowskiego, wykonanym przez opolskiego artystę Mariana Nowaka.

Brzeg

Obecny zrewaloryzowany renesansowy zespół zamkowy obejmuje: zamek, budynek bramny, gotycką kaplicę zamkową św. Jadwigi oraz pozostałości gotyckich murów, fragmenty ogrodu, zarysy fortyfikacji. Założony na planie potężnego czworoboku, trójskrzydłowy, z wewnętrznym arkadowym dziedzińcem. W skrzydle frontowym budynek bramny – najcenniejsza część zamku, ozdobiony bogatą renesansową dekoracją architektoniczno-rzeźbiarską z poł. XVI w. Zamek to obecnie siedziba Muzeum Piastów Śląskich.

Prószków

Rodowa siedziba Prószkowskich, renesansowy zamek, zbudowany w 1563 r. z udziałem architektów włoskich, przebudowany barokowo w latach 1677–83. Czteroskrzydłowy z prostokątnym dziedzińcem, narożami-bastionami i dwiema wieżami w elewacji frontowej. Zachowane renesansowe detale z 1563 r., m.in. portale. Dekoracja wnętrz barokowa (XVII–XVIII w.) z bogatymi sztukateriami, zwłaszcza w Sali Rycerskiej i kaplicy. Na dziedzińcu fontanna z XVIII w. Park krajobrazowy w otoczeniu zamku założony na przełomie XVIII i XIX w.

Moszna

Jedna z najmłodszych budowli rezydencjonalnych na Śląsku, architektoniczny kolos (63 tys. m³ kubatury, 7 tys. m² powierzchni, 360 pomieszczeń, 99 wieżyczek). Eklektyczna budowla o cechach neogotyckich i neorenesansowych. Obecnie siedziba Centrum Terapii Nerwic. Latem – miejsce muzycznego „Święta Kwitnących Azalii”.

Kopie

Pałac przebudowany i rozbudowany w 2. poł. XIX w. w monumentalne trójskrzydłowe założenie o cechach neogotyckich. Spalony w 1958 r., obecnie w ruinie. Malowniczą rezydencję Schaffgotschów otaczają z trzech stron stawy z mostem, ozdobionym dawniej figurą św. Krzysztofa (obecnie w Opolu na wzgórzu akademickim). W sąsiedztwie zabudowania folwarczne i park krajobrazowy.

Żyrowa

Wczesnobarokowa rezydencja związana przez ponad 200 lat ze śląskim rodem von Gaschin, rozbudowana w XVIII i na przełomie XIX i XX w., wieloskrzydłowa z dwoma prostokątnymi wewnętrznymi dziedzińcami. W skrzydle frontowym brama wjazdowa z czworokątną wieżą na osi, w narożnikach – baszty z barokowymi hełmami. W otoczeniu rozległy park.

Głogówek

Zamek trójskrzydłowy złożony z zamku górnego i dolnego z wewnętrznym dziedzińcem, wzniesiony na zrębie gotyckiego zamku Piastów opolskich w końcu XIII w. Rezydencja Oppersdorffów (1561–1945 r.). Budowany w kilku fazach od renesansu (zamek górny) do baroku (zamek dolny), przebudowany barokowo (kaplica z malowidłami F.A. Sebastianiego). Poddany pracom konserwatorskim w latach 50. XX w., wymaga remontu. W otoczeniu park krajobrazowy.

Tułowice

Pałac z XVIII i XIX w., pierwotnie klasycystyczny, przebudowany i rozbudowany pod koniec XIX w. w stylu neorenesansowym. Założenie jednopiętrowe na rzucie litery „U” z portykiem i wieżą akcentującą główne wejście. Bryła pałacu o wysokich dachach, z dwiema narożnymi basztami. Przed pałacem rozległy taras ze schodami prowadzącymi do parku. Obecnie siedziba Technikum Leśnego.

Dąbrowa

Zamek późnorenesansowy z pocz. XVII w., przebudowany i rozbudowany w stylu neorenesansowym. Część pierwotna – piętrowy czworobok zgrupowany wokół prostokątnego dziedzińca, z wieżą bramną pośrodku skrzydła frontowego. Portal główny, szczyty i fasady od strony dziedzińca – neorenesansowe z końca XIX w. Na ścianach zachowane fragmenty dekoracji sgraffitowej z 1 poł. XVII w. Park przyzamkowy założony w XVII w., przekształcony w krajobrazowy w XIX w.

Niemodlin

Zamek usytuowany na końcu głównej ulicy miasta (niegdyś placu targowego). Dawna siedziba książąt polskich – pierwotnie budowla gotycka, przebudowana w czasach późnego renesansu i baroku. Obecny kształt czworobocznej budowli o wysokich dachach, z arkadowym dziedzińcem i wieżami w narożach nadany w XVIII w. Ponad głównym wejściem wieża z barokowym hełmem.

Krapkowice

Pałac zbudowany w 1678 r. na miejscu wcześniejszego zamku, przebudowany po pożarze w 1772 r. Usytuowany na skarpie rzeki Osobłogi, z tarasami wzmocnionymi obmurowaniem. Obecny pałac barokowy częściowo pozbawiony cech stylowych w wyniku przebudów. Piętrowy, czteroskrzydłowy, z dziedzińcem krążankowym. Nieopodal gotycki kościół św. Mikołaja z masywną wieżą frontową.

Kamień Śląski

Późnobarokowy pałac z przełomu XVII i XVIII w., siedziba kilku szlacheckich rodów śląskich. Obecnie Centrum Kultury i Nauki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. W latach 90. XX w. odbudowany i oddany do użytku. Jako Sanktuarium św. Jacka jest miejscem pielgrzymkowym. W sąsiedztwie park krajobrazowy i sanatorium „Sebastianeum Silesiacum” w dawnych zabudowaniach folwarcznych (przebudowanych i zmodernizowanych).

Nysa

Dawny Pałac Biskupów Wrocławskich, obecnie Muzeum Miejskie – okazała budowla w stylu baroku włoskiego, czteroskrzydłowa z dziedzińcem wewnętrznym, o bogatej dekoracji architektonicznej elewacji i wnętrza. Na elewacjach dziedzińca trzy malowane zegary słoneczne z 1708 i 1710 r. Po zniszczeniach wojennych odbudowywany w latach 1963–1984 z przystosowaniem do celów muzealnych.

Namysłów

Zamek usytuowany na wzniesieniu, pierwotnie otoczony fosą, wbudowany w obwód murów obronnych miasta. Gotycki, trójskrzydłowy. W skrzydle płn. (ok. 1360 r.) zachowane ostrołukowe okna i arkady. Skrzydło zach. nadbudowane po 1533 r., płd. barokowe dobudowane w 1771 r. z materiału uzyskanego z rozbiórki średniowiecznych murów. Na dziedzińcu kamienna studnia późnorenesansowa (ok. 1600).

Rogów Opolski

Zamek zbudowany w pocz. XVII w. na zrębie pierwotnego zamku obronnego z XIV w. Malowniczo położony na skarpie dawnego koryta Odry, w otoczeniu parku, ze śladami umocnień obronnych. Renesansowo-klasycystyczny, częściowo zrekonstruowany, z pozostałościami wcześniejszej budowli. Obecnie siedziba oddziału zabytkowych zbiorów Biblioteki Publicznej w Opolu (rękopisy, starodruki, mapy, grafiki).

Rysiowice

Pałac z końca XIX w. o eklektycznym charakterze z elementami neoromanizmu, neogotyku i neorenesansu. Czworoboczne, jednopiętrowe założenie z niewielkim wewnętrznym dziedzińcem. Wysokie, strome dachy bogato zdobione lukarnami. W narożu budowli okrągła baszta. Obecnie restaurowany przez prywatnego inwestora.

Jędrzejów

Malowniczy XIX-wieczny pałac o cechach angielskiego neogotyku zbudowany na rzucie litery L. Fasadą ozdobioną krenelażami, okna ostrołukowe, w narożach wielokątne baszty. Główne wejście zaakcentowane masywną czworoboczną wieżą, w niższej części bocznej – narożna okrągła baszta.

Otmuchów

Zamek usytuowany na wzgórzu, dawniej oddzielony od miasta fosą i murami. Gotycko-renesansowy, z elementami barokowymi, pierwotnie trójskrzydłowy. Wewnątrz szerokie, należące do rzadkości, schody kamienne (tzw. końskie). Na dziedzińcu średniowieczna studnia (sięgająca podnóża wzgórza zamkowego). Mur zamykający dziedziniec z gotycką bramą wjazdową z XV w. W otoczeniu rozległy park krajobrazowy.

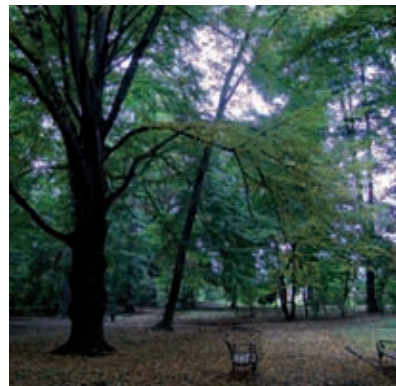
Biechów

Barokowy pałac zniszczony pożarem w 1854 r. gruntownie przebudowany w latach 1863–65, w 1904 r. poddany renowacji i rozbudowie. Obecnie o charakterze neorenesansowym. W latach 60. XX w. siedziba placówki oświatowej, dziś Technikum Żywności Gospodarstwa Domowego. W sąsiedztwie na wzgórzu neogotycka kaplica, zabudowania gospodarcze i stawy rybne, przylegające do rozległego parku krajobrazowego i lasu.

Zabytki Parki

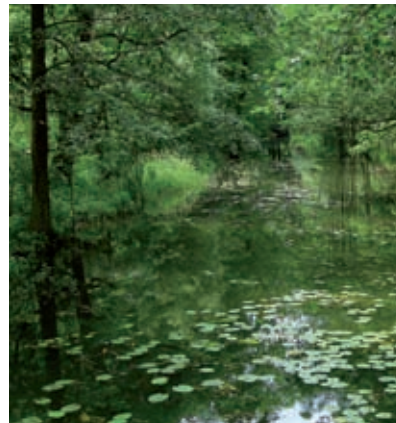

Zamki i pałace na Śląsku Opolskim ulegały na przestrzeni wieków liczny przeobrażeniom. Zawsze jednak w ich najbliższym otoczeniu była zielen. Obronne gotyckie budowle sytuowano na wzgórzach lub w rozwidleniach rzek. Barokowym założeniom pałacowym towarzyszyły geometryczne ogrody w stylu francuskim. Architektura neostylową, głównie neogotycką, otaczały malownicze parki krajobrazowe w stylu angielskim. Niektóre rezydencje nie przetrwały dziejowych zawirowań, lecz wspaniałe parki pozostały.

Park w Głogówku

Interesujący pod względem krajobrazowym i przyrodniczym dwukondygnacyjny park, znajdujący się w sąsiedztwie zamku, założono prawdopodobnie w XVI w., obecny kształt nadano w poł. XIX w. Należy do najlepiej utrzymanych obiektów tego typu w regionie. Można tu spotkać wiele okazów pomnikowych drzew oraz chronionych i rzadkich gatunków roślin. Pnie drzew oplatają liczne okazy kwitnącego bluszczu, w runie rośnie m.in. śnieżyca przebiśnieg, miodunka cma i złoc żółta, występuje wiele ginących w skali kraju gatunków mszaków. W parku zachowała się figura św. Jana Nepomucena z 1744 r.

Park w Dobrej

Zaprojektowany został w poł. XIX w. przez Gustawa Meyera, znanego twórcę ogrodów. Cechą zabytkowego założenia jest wykorzystanie naturalnych warunków terenu – rzeki z jej naturalnymi rozlewiskami i lasu ze starym drzewostanem. Centralną częścią kompozycji parkowej jest polana ciągnąca się wzdłuż rzeki, będąca główną osią krajobrazową. Na obrzeżach parku zbudowano hotel parkowy w szwajcarskim stylu, zamieniony później na restaurację, po stawie parkowym pływano łódkami. W sąsiedztwie znajdowały się szklarnie o powierzchni 3,5 ha. Wśród rozlewisk rzeki Białki posadzono azalie i rózaneczniki, których część podziwiać można do dziś.

Park na Wyspie Bolko w Opolu

Jest enklawą przyrodniczą w centrum miasta, jedną z najciekawszych i najlepiej zachowanych. Obejmuje naturalne lasy liściaste, malownicze łąki, kanały i stawy, które tworzą przyrodniczo-kulturowe założenie parkowe. Na tarasie przy wejściu głównym rozpoczyna się zabytkowa, główna oś widokowa parku, która dzieli go na dwie części. Oś na końcu zwieńczona jest wnętrzem krajobrazowym, stworzonym przez staw z wyspą i tarasem z budynkiem kawiarni. Obok stawu rośnie pomnikowy okaz dębu szypułkowego zwany piastowskim.

Park w Prószkowie

Jego początki sięgają czasów Królewskiego Instytutu Pomologicznego oddanego do użytku w 1868 r. Na terenie parku już wcześniej rosły drzewa – część obecnych okazów jest znacznie starsza od Pomologii np. dęby szypułkowe. Drzewa i krzewy sprowadzano z różnych stref klimatycznych m.in. z Europy, Bliskiego Wschodu, Chin, Indii, obu Ameryk, Afryki. Do 1895 r. w parku wysadzono 900 gatunków drzew i krzewów, a ogólna liczba ich odmian sięgała wtedy kilku tysięcy. Do najciekawszych gatunków, które obecnie możemy tu podziwiać należą m.in.: cypryśnik błotny, jodła olbrzymia, sosna rumelijska, dąb omszony, dąb czarny, śniegowiec wirginijski, miorzab dwuklapowy, magnolia drzewiasta (jedna z najokazalszych w Polsce). Występuje także wiele interesujących gatunków roślin zielnych, głównie ozdobnych, m.in. cebulica syberyjska, epimedium alpejskie, rannik zimowy, szafirek armeriski i bardzo rzadko spotykany w parkach zawilec niebieski.

Park w Pokoju

Zachowany barokowy ogród francuski i park angielski należą do najcenniejszych założeń parkowych w regionie. Jego założycielem był książę Carl Christian Erdmann, ówczesny właściciel Pokoju. W ogrodzie francuskim zachował się m.in. salon wodny (w wyniku katastrofy budowlanej pozostał jako rokokowa ruina) oraz żeliwny odlew Iwa. Autorem rzeźby jest znany wówczas artysta T. Kalide. W ogrodzie francuskim rośnie najstarsza i najokazalsza sosna wejmutka w Polsce. Obok, w Winnej Górze, znajduje się malowniczy park angielski, urozmaicony stawami, kanałami, tajemniczymi budowlami i posągami. Na jednej z wysp zachowała się Świątynia Matyldy o antycznej sylwetce. Przetrwał pałacyk zwany Salonem i sztuczny kopiec – Wzgórze Minerwy.

Zabytki Kościoły i klasztory

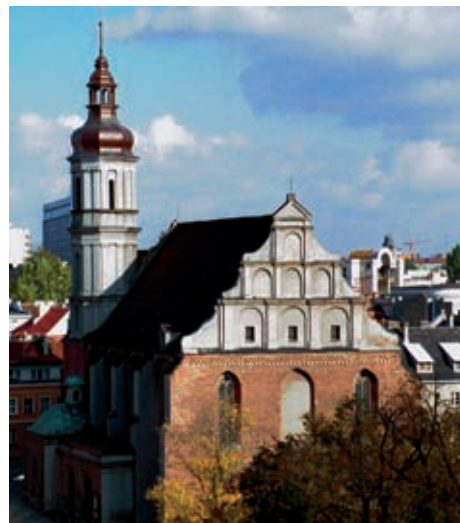

Architektura sakralna na Śląsku Opolskim odzwierciedla przemiany stylowe zachodzące na przestrzeni epok, zadziwiając różnorodnością form budowli, bogactwem detalu architektonicznego i użytym materiałem. Już w średniowieczu – na te ziemie sprowadzono zakony, które zaznaczyły swoją obecność budową rozległych zespołów klasztornych – najliczniejsze wśród nich są budowle zakonu franciszkanów np. w Opolu, Nysie, Głogówku, Otmuchowie. Dla epoki nowożytnej – czasów baroku i kontrreformacji, najbardziej charakterystyczne są klasztory jezuickie np. kompleks budynków w Nysie.

Opole

Kościół katedralny Św. Krzyża – gotycki z elementami neogotyckimi, halowy, trójnawowy, z dwiema wieżami od zachodu. Wewnątrz sklepienie gwiaździste z poł. XVI w. Wśród najcenniejszych elementów wystroju: gotycki obraz tzw. *Matki Boskiej Opolskiej* ok. 1480 r. w ołtarzu bocznym, renesansowa płyta nagrobna księcia Jana Dobrego (zm. 1532) wmurowana w ścianę Kaplicy Piastowskiej, tamże tryptyk późnogotycki typu *Sacra Conversazione* z 1519 r. i obraz drzewa genealogicznego Piastów, barokowy ok. 1700 r., ponadto ambona późnorenesansowo-manierystyczna z 1653 r. i chrzcielnica późnogotycka z poł. XV w. z herbem miasta.

Opole

Kościół Św. Trójcy, nazywany kościołem franciszkanów – miejsce spoczynku książąt opolskich. Gotycki, z elementami wczesnogotyckimi, późnorenesansowymi i barokowymi. Halowy, trójnawowy, otoczony pięcioma kaplicami, z których najstarsza jest kaplica św. Anny z 1309 r. przywrócona do funkcji mauzoleum piastowskiego w latach 1952–59. Poddany barokizacji wewnątrz w XVII i XVIII w. Wieża nadbudowana w 1899 r. W krypcie pod prezbiterium trumny książąt opolskich i najstarsza polichromia gotycka z grupą Ukrzyżowania z lat 20–30 XIV w. Do kościoła przylega klasztor franciszkanów.

Opole

Kościół Matki Boskiej Bolesnej i św. Wojciecha zwany Kościołem Na Górcie, pozostałość po założeniu klasztoru dominikanów. Gotycka bazylika z wnętrzem barokowym i neoromańską fasadą. Wystrój wnętrza bogaty, późnobarokowo-rokokowy z ok. poł. XVIII w., z cennym tryptykiem gotyckim – ołtarzem typu Czterech Dziewic (ok. 1400 r.). Dawny klasztor zbudowany w XVIII w. z wykorzystaniem pozostałości poprzedniego z 1 poł. XVII w. W 1846 r. przeznaczony na szpital. Obecnie po przekształceniu siedziba Uniwersytetu Opolskiego.

Nysa

Kościół św. Jakuba i Agnieszki zwany katedrą nyską – jedna z największych świątyń gotyckich w skali kraju. Imponujący obiekt z licznymi skarbami sztuki wewnątrz m.in. z cennym zespołem rzeźby nagrobnej (XV–XVIII w.). W wystroju kilkunastu kaplic gotyckich ołtarze późnorenesansowe i barokowe. W kaplicach barokowych sztukaterie i polichromie F.A. Schefflera. Warte szczególnej uwagi: ołtarz główny – tryptyk późnogotycko-renesansowy, rzeźba św. Anny z 1500 r., chrzcielnica z końca XV w. W sąsiedztwie wolnostojąca dzwonnica późnogotycka.

Nysa

Kościół św. Piotra i Pawła – pierwotnie Bożogrobców. Jeden z najwybitniejszych zabytków późnego baroku na Śląsku wzniesiony w latach 1720–27. Okazała budowla o pięknej fasadzie i wspaniałym wnętrzu z polichromią iluzjonistyczną na sklepieniach wykonaną w 1730 r. przez braci Schefflerów. Bogaty wystrój późnobarokowy z elementami rokokowymi i klasycystycznymi. W bezpośrednim sąsiedztwie dawny klasztor, niegdyś wyższe seminarium duchowne, obecnie ośrodek rekolekcyjny, liceum katolickie i szpital.

Brzeg

Kościół św. Mikołaja – gotycki, trzynawowy, wzniesiony w latach 1370–1417 w miejscu wcześniejszego, z jedną z najwyższych na Śląsku naw głównych (ok. 30 m). Wieże nadbudowane w latach 1884–85. Po zniszczeniach wojennych odbudowany w latach 60. XX w. Z dawnego, bogatego wystroju wnętrza zachowane epitafla mieszczańskie – od renesansowych po barokowe. W prezbiterium gotycki tryptyk z 1500 r., w zakrystii cenne polichromie gotyckie (1418–28). W kościele bierze swój początek Szlak Średniowiecznych Polichromii.

Góra św. Anny

Franciszkański zespół klasztorno-kalwaryjski powstały z fundacji szlacheckiego rodu Gaschinów dla franciszkanów sprowadzonych w 1655 r. Złożony z kościoła, klasztoru, dziedzińca arkadowego zwanego „Rajskim Placem”, kalwarii tj. zespołu kaplic na stokach góry, Groty Lurdzkiej i domu pielgrzyma. Kościół św. Anny barokowy, z pozostałościami gotyckimi i nowszymi uzupełnieniami. Bogaty wystrój neobarokowy wykonany po 1882 r. Na sklepieniach malowidła, w ołtarzu głównym gotycka figura św. Anny Samotrzeciej z 2 poł. XV w. Wyniesiony do godności bazyliki mniejszej w 1980 r. w 500-lecie istnienia sanktuarium, w 1983 r. nawiedzony przez papieża Jana Pawła II. Klasztor przyległy do kościoła zbudowany w latach 1733–49. Grota Lurdzka usytuowana w sąsiedztwie, w miejscu dawnego kamieniołomu bazaltu, poprzedzona placem otoczonym 14 kaplicami-grotami. Kalwaria – zespół ok. 40 kaplic położonych na stokach, tworzących Drogę Męki Pańskiej i Dróżki Matki Boskiej. Dom Pielgrzyma w sąsiedztwie dla ok. 1000 pielgrzymów.

Brzeg

Kościół św. Krzyża na placu Zamkowym, wzniesiony przez jezuitów w latach 1734–39, z dwuwieżową fasadą z 1856 r. Wybitny zabytek późnego baroku, z iluzjonistycznymi polichromiami na sklepieniu i ścianie ołtarzowej, wykonanymi w latach 1739–45 przez Jana Kubena (odnowionymi w końcu lat 90. XX w.). Wystrój bogaty, jednolity stylowo, rokokowy ok. 1750 r. Renesansowy obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z ok. 1530 r. Przed kościołem dwie barokowe figury z 1722 r. – św. Judy Tadeusza i św. Jana Nepomucena.

Paczków

Kościół św. Jana Ewangelisty – gotycki z elementami renesansowymi, barokowymi i neogotyckimi, o charakterze obronnym. Ceglany, na wysokim cokole z kamienia. Wzniesiony w latach 1361–89, z dobudowaniem gotyckiej kaplicy NMP (obecnie Maltzów) w 1 poł. XV w. Elewacja zachodnia z gotyckim portalem kamiennym z końca XIV w. o bogatej dekoracji rzeźbiarskiej. Wewnątrz różnorodne sklepienia późnogotyckie z 2 poł. XV w.

Otmuchów

Kościół św. Mikołaja i św. Franciszka Ksawerego – barokowy, zbudowany w latach 1691–93, z okazałą dwuwieżową fasadą wschodnią. Portal główny kamienno-marmurowy, wieże nakryte barokowymi hełmami baniastym, nad wejściami bocznymi malowane zegary słoneczne. Bogaty, barokowy wystrój architektoniczny, malarski i sztukatorski oraz jednorodne stylistycznie wyposażenie wnętrza z końca XVII w. z cennymi obrazami Michała Willmanna (tzw. „śląskiego Rembrandta”) i jego warsztatu. Ponadto liczne obrazy z XVIII i XIX w. Także gotyckie i barokowe rzeźby.

Głucholazy

Kościół św. Wawrzyńca późnobarokowy z wczesnogotycką fasadą z bogato dekorowanym portalem (2 poł. XIII w.) i połączonymi ze sobą wieżami o neobarokowych hełmach. Wystrój wnętrza późnobarokowo-rokokowy z XVIII w. Tu m.in. liczne rokokowe ołtarze boczne, obraz *Opłakiwanie* wg Van Dycka (warsztat M. Willmanna, XVII w.), późnogotycka rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem z ok. 1500 r., neobarokowy ołtarz główny z 1921 r. Na zewnątrz prezbiterium kamienna płyta z płaskorzeźbą Ukrzyżowania z przełomu XVI i XVII w.

Czarnowąs

Ponorbertański zespół klasztorny – opactwo założone w 1228 r. przez księcia opolskiego Kazimierza I. Średniowieczny kościół i klasztor otoczono fortyfikacjami ok. 1600 r. Opuuszczony podczas wojny trzydziestoletniej, spalony przez wojska szwedzkie w 1643 r. Obecny wybudowany powtórnie na miejscu średniowiecznego w 1648 r. Obejmuje kościół, klasztor i tzw. prałaturę otoczone częściowo zachowanymi fortyfikacjami. Wybitne dzieło barokowe o rezydencjonalnej okazałości oraz bogactwie form architektonicznych elewacji i wnętrza. Dziś zakład opiekuńczy św. Henryka dla dzieci niepełnosprawnych.

Jemielnica

Dawne opactwo cystersów fundowane przez księcia opolskiego Bolka I dla cystersów sprowadzonych po 1280 r. z Rud. Zamienione po kasacie konwentu w 1810 r. w kościół parafialny oraz plebanię i urzędy. Złożone z kościoła, klasztoru i budynków gospodarczych z ogrodami. Obecny barokowy kształt nadany w 1 poł. XVIII w. Wystrój wnętrza kościoła późnobarokowy (m.in. z obrazami M. Willmanna z końca XVII w.) i rokokowy z XVIII w.

Wnętrza kościołów

Wnętrza kościołów polskich skrywają nieprzeliczone skarby kultury duchowej – dzieła malarskie, rzeźby, wyroby rzemiosła artystycznego. O talencie twórców i estetycznych upodobaniach fundatorów najlepiej zaświadczały średniowieczne malowidła ściennne w kościołach rejonu brzeskiego i nyskiego, gotyckie nagrobki książąt opolskich w kościele franciszkanów w Opolu, biskupie nagrobki w katedrze nyskiej, nagrobek Jerzego III Oppersdorffa w głogóweckiej farze, jak też późnobarokowe polichromie iluzjonistyczne w świątyniach Nysy, Brzegu i Głogówka.

Małujowice

Gotycki kościół św. Jakuba Apostoła wzniesiony ok. 1309 r., częściowo przebudowany w XVI w., z zachowaną bogatą gotycką dekoracją kamieniarską. Na ścianach kruchty pozostałości renesansowej dekoracji sgraffitowej. Na wszystkich ścianach wnętrza odkryty w 1865 r. największy zespół gotyckich polichromii (tzw. śląski Avignon) powstałych w 3 fazach: w 1360–70 r. na strychu (dzieło twórcy z Pragi), w 1 poł. XV w. w prezbiterium (sceny maryjne i symboliczne), przed 1483 r. na ścianach nawy (obszerny cykl scen ze Starego i Nowego Testamentu oraz z Sądem Ostatecznym – przykład tzw. „Biblii Pauperum”). Na stropie nawy polichromia z pocz. XVI w.

Opole

Kaplica św. Anny zwana Piastowską – najstarsza część kościoła franciszkanów, gotycka, wzniesiona ok. 1309 r., fundowana przez Piastów jako kaplica grobowa, gruntownie odnowiona i powtórnie przekształcona na mauzoleum Piastów Śląskich w latach 1952–59. Wewnątrz cenne gotyckie nagrobki książąt opolskich z lat 1378–82, z rzeźbionymi postaciami zmarłych (tumby z 1952 r.). Ponadto epitafia i płyty nagrobne z XVI i XVII w. Wystrój kaplicy – ołtarz, polichromia na sklepieniu i portal – z lat 1952–59. Fragmenty gotyckich polichromii ze scenami figuralnymi z 2 poł. XIV w. przeniesione do krużganków klasztoru.

Góra św. Anny

Annogórskie sanktuarium to od ponad 500 lat promieniujący ośrodek kultu św. Anny Samotrzeciej i najważniejsze miejsce pielgrzymkowe Diecezji Opolskiej i Górnego Śląska. W centralnym punkcie sanktuarium, w ołtarzu głównym, cenna gotycka figura-relikwiarz św. Anny Samotrzeciej, wykonana w 2 poł. XV w. w drewnie lipowym, wysokości ok. 66 cm, polichromowana. Należy do najstarszych przedstawień św. Anny na Śląsku.

Głogówek

Wczesnobarokowy marmurowy nagrobek Jerzego III Oppersdorffa z 1634 r., w kaplicy kościoła św. Bartłomieja. Barokowy Domek Loretański w kościele św. Franciszka – wierna kopia Casa Santa w Loreto – zbudowany w latach 1630–34, pierwotnie poza kościołem. Na ścianach doskonale zachowana cenna dekoracja malarska A. Sebastianiego wykonana w latach 1770–80.

Brzeg

Barokowy kościół Podwyższenia Krzyża Świętego – zabytek wybitny i wyjątkowy dzięki cennej polichromii o charakterze iluzjonistycznym wykonanej w latach 1739–45 przez jezuitę Jana Kubena na sklepieniu i ścianie ołtarzowej, ze scenami figuralnymi na architektonicznym tle. Całkowita restauracja wnętrza kościoła wykonana w latach 1990–2000 przez pracownię opolskiego konserwatora J. Czajora.

Zabytki

Drewniane budownictwo sakralne

Opócz architektury murowanej Opolszczyzna wyróżnia się wyjątkowo dużą ilością zachowanych wiejskich kościołków drewnianych. Jest ich około siedemdziesiąt, a skupione są przede wszystkim na obszarze północnych powiatów: kluczborskiego, namysłowskiego i oleskiego, gdzie wyznaczają interesujący szlak drewnianego budownictwa sakralnego. Pełniąc niegdyś funkcję kościołów cmentarnych lub wotywnych często zaskakują fantazją kształtów oraz bogactwem wystroju malarskiego i rzeźbiarskiego.

Olesno

Drewniany kościół odpustowy św. Anny złożony z dwóch części połączonych przejściem: kościoła późnogotyckiego z 1518 r. i barokowej gwiazdźastej części centralnej, dobudowanej w latach 1668–70. Na zewnątrz starsza część i przejście otoczone podcieniami. Nad częścią nawową nadbudowana wieża. Część centralna otoczona promienistymi kaplicami. Bogaty barokowy wystrój wnętrza z XVII i XVIII w.

Czarnowąs

Kościół św. Anny wzniesiony w latach 1687–88, na zewnątrz otoczony podcieniami na słupach. Wnętrze nakryte stropem. Doszczętnie zniszczony pożarem 19 sierpnia 2005 r. Odbudowany z pietyzmem w niemal identycznym kształcie jak pierwotny.

Baborów

Barokowy kościół św. Józefa, zbudowany w latach 1700–02, centralny, na rzucie krzyża greckiego. Wewnątrz na sklepieniach bogata polichromia z pocz. XVIII w. z czterema dużymi scenami w ozdobnych obramieniach roślinnych. Wyposażenie bardzo bogate, jednolite, barokowe z pocz. XVIII w.

Kolanowice

Kościół św. Barbary z 1473 r. niegdyś klasztoru bernardynów, stojący w Opolu na dzisiejszym placu Wolności, w 1811 r. rozebrany i sprzedany mieszkańcom Kolanowic. Konstrukcji zrębowej, z zewnątrz otoczony sobotami. Parapet chóru i empory ozdobione scenami z życia św. Barbary (ok. 1700 r.). Ołtarz główny barokowy z 1680 r. z obrazem *Ukrzyżowania*, dwa ołtarze boczne także barokowe.

Opole-Bierkowice

Modrzewiowy kościół św. Katarzyny postawiony w Gręboszowie w 1613 r. przez gminę wyznaniową ewangelicką, później przejęty przez katolików. Przeniesiony do Muzeum Wsi Opolskiej w 1975 r. Przykład drewnianej budowli zrębowej z wysokim dachem krytym gontem. Wewnątrz barokowy ołtarz, renesansowa ambona zdobiona malowidłami i epitafia chłopskie z XVIII i XIX w. z kaplicy cmentarnej w Ligocie Górnej.

Chocianowice

Kościół Narodzenia NMP wzniesiony w 1662 r. w tradycjach późnogotyckich, na miejscu wcześniejszego. Do 1810 r. pod patronatem Krzyżowników z Czerwoną Gwiazdą. Konstrukcji zrębowej, z wieżą od zachodu. Na zewnątrz ujęty sobotami, wewnątrz nakryty stropem. Wystrój późnobarokowy z XVIII w. Ołtarz główny z 1726 r., a w nim późnogotycki obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z pocz. XVI w.

Wędrzyna

Kościół św. Jana Chrzciciela zbudowany na przełomie XVII i XVIII w., z wieżą od zachodu dobudowaną w 1818 r., odnowiony w 1959 r. Wewnątrz wystrój późnobarokowy z XVIII w.: ołtarz, ambona, konfesjonał, ławy, świeczniki procesyjne drewniane.

Dobrzeń Wielki

Kościół odpustowy św. Rocha zbudowany w 1658 lub 1671 r., przebudowany w 1752 r. Otoczony sobotami na słupach. Wystrój barokowy: ołtarze z końca XVII w., ambona z pocz. XVIII w., prospekt organowy regencyjno-rokokowy z poł. XVIII w., obrazy i rzeźby barokowe z XVIII w.

Bierdzany

Kościół św. Jadwigi wzniesiony w 1711 r., gruntownie odnowiony ok. 1930 r. z dodaniem baniastego hełmu wieńczącego wieżę. Jeden z dwóch w woj. opolskim, posiadających wieżę z tzw. izbicą, czyli nadwieszonym pomieszczeniem dla dzwonów. W 1961 r. przy okazji prac restauratorskich odkryto na wewnętrznych ścianach zabytkową polichromię figuralną ze scenami ze Starego i Nowego Testamentu. Wyposażenie wnętrza bogate, barokowe.

Wierzbiца Górna

Kościół św. Jacka wybudowany na początku XVIII w., konstrukcji szkieletowej – jedyny tego typu obiekt w powiecie kluczborskim. Salowy z transeptem i kwadratową wieżą od zachodu, kryty gontem. Wewnątrz późnobarokowy ołtarz ambonowy, a także empory.

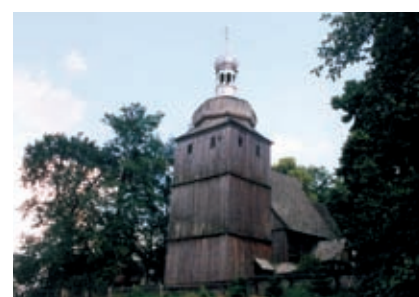
Laskowice

Kościół św. Wawrzyńca zbudowany w 1686 r. z wieżą od zachodu. Częściowo otoczony sobotami na słupach. Wewnątrz wzdłuż północnej ściany nawy empory, będąca przedłużeniem chóru, wspartego na pięciu spiralnych słupach. Ołtarz barokowy z końca XVII w.

Michalice

Kościół św. Michała Archanioła malowniczo usytuowany na niewielkim wzniesieniu, zbudowany w 1614 r., odnawiany kilkakrotnie, gruntownie w 1914 r. i 1937 r. z odsłonięciem XVII-wiecznych polichromii. Konstrukcji zrębowej, z kwadratową wieżą nakrytą baniastym hełmem dobudowaną w 1730 r. Wnętrze nakryte stropem, wspartym pośrodku na spiralnym słupie. Wystrój barokowy bardzo bogaty i stylowo jednolity.

Lasowice Małe

Kościół Wniebowstąpienia NMP zbudowany w 1688 r., z wieżą od zachodu. Wystrój wnętrza bogaty, barokowy XVII i XVIII-wieczny: ołtarz główny z pocz. XVIII w., ołtarz boczny lewy z poł. XVII w. z rzeźbą gotycką św. Jakuba Starszego (2 poł. XIV w.), ołtarz boczny prawy z XVII-wiecznym obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

Lasowice Wielkie

Kościół Wszystkich Świętych zbudowany w 1599 r. z wieżą od zachodu i murowaną zakrytą od północy (1905 r.). Częściowo otoczony niskimi sobotami na słupach po płn. stronie nawy. Ambona z rzeźbą Chrystusa na baldachimie z pocz. XVIII w. Chrzcielnica XVIII-wieczna, barokowe rzeźby św. Jana Nepomucena i św. Ignacego z XVII w. W prezbiterium okno zaskłone goniółkami z kratą kowalską.

Zabytki Ratusze

Ratusze to nieodłączne elementy starych miast. Usytuowane w centralnym punkcie miast, na rynkach, stały się ośrodkami życia gospodarczego, a jako siedziby samorządów miejskich – życia społecznego. Dowodziły autonomii i znaczenia miast. Ratusze na Śląsku Opolskim w swym kształcie architektonicznym odzwierciedlają przemiany stylowe, zachodzące w poszczególnych epokach historycznych.

Opole

Ratusz opolski to założenie o dwuskrzydłowym korpusie z podcieniami i czworoboczną wieżą w stylu florenckiego Palazzo Vecchio. Usytuowany na miejscu drewnianego domu kupieckiego z XIII w., przekształconego w murowany w poł. XIV w. Obecna forma nadana w wyniku przebudów w XIX i XX w. W połowie lat 90. poddany renowacji elewacji i wnętrza.

Brzeg

Brzeski ratusz to najlepiej zachowana w całości renesansowa budowla miejska na Śląsku. Wzniesiony w latach 1570–72 przez J. Parra, przebudowany w XVIII i XIX w. Trójskrzydłowy, wzniesiony na planie litery U, z wewnętrznym dziedzińcem i czworoboczną wieżą, ozdobionymi szczytami. Wewnątrz piękna Sala Stropowa i Sala Rajców z barokowym wystrojem z 1746 r.

Namysłów

Ratusz zbudowany w końcu XIV w., rozbudowany późnorenesansowo w pocz. XVII w., a następnie w wiekach późniejszych. Wielokrotnie odnawiany, gruntownie w 1839 r. Gotycko-renesansowy, wzniesiony na rzucie litery L, z kwadratową gotycką wieżą zwieńczoną galerią i późnorenesansowym, baniastym hełmem z 1625 r. Elewacje zewnętrzne i wnętrza silnie przekształcone.

Otmuchów

Renesansowy ratusz z kwadratową wieżą, zbudowany w 1538 r., rozbudowany o wieżę w 1605 r. i często odnawiany po zniszczeniach wojennych. Na elewacji sgraffito z 1933 r. (wzorowane na renesansowej dekoracji wieży). W narożniku ratusza interesujący słoneczny „Zegar Paracelsusa” z 1575 r.

Paczków

Zbudowany w latach 1550–52, następnie przebudowany i rozbudowany klasycystycznie. Złożony z późnoklasycystycznego korpusu i pierwotnej renesansowej kwadratowej wieży, ozdobionej renesansową dekoracją architektoniczną z tarczami zegarowymi, zwieńczonej attyką. Pomieszczenia wewnątrz ratusza sklepione kolebkowo.

Prudnik

Ratusz związany z blokiem zabudowy śródmiejowej, częściowo rozebrany po 1945 r. Pierwotny prawdopodobnie średniowieczny, przekształcony w XVII w., spalony w XVIII w. Obecny odbudowany w 1782 r., przebudowany w latach 1840–42 (podwyższony) i 1894–96. Wzniesiony w stylu barokowego klasycyzmu z klasycystyczną kwadratową wieżą, o bogatej dekoracji architektonicznej.

Grodzków

Ratusz wzniesiony w XV w., przebudowany renesansowo, a następnie rozbudowany klasycystycznie w 1840 r., kilkakrotnie odnawiany. Złożony z późnoklasycystycznego korpusu z pierwotną gotycko-renesansową kwadratową wieżą, górą przechodzącą w ośmiobok. Korpus ratusza dwupiętrowy, wzniesiony na rzucie prostokąta. Wewnątrz zachowane częściowo gotyckie piwnice sklepione kolebkowo.

Głogówek

Późnorenansowo-manierystyczny ratusz z elementami barokowymi i ośmioboczną wieżą nadbudowaną nad szczytem od północy. Wzniesiony w 1608 r. na zrębie gotyckiego ratusza z XIV w. Odnowiony w 1653 r., ozdobiony w 1774 r. dekoracją malarską przez A. Sebastianiego oraz rzeźbiarską i sztukatorską przez J.J. Schuberta – mistrzów swej epoki. Po uszkodzeniu w 1945 r. odbudowany w latach 1955–57.

Byczyna

Ratusz zbudowany na przełomie XV i XVI w., wielokrotnie odbudowywany po pożarach. Barokowo-klasycystyczny kompleks złożony z prostokątnego korpusu, kwadratowej wieży i przybudowanych domów. W wejściu renesansowy portal kamienny z 1 poł. XVI w. Do ratusza przylegają budynki szczytowe.

Strzelce Opolskie

Ratusz neogotycki, wzniesiony w latach 1844–46 po spaleniu w 1827 r. poprzedniego XVI-wiecznego, z którego ocalała wieża. Złożony z dwupiętrowego korpusu wzniesionego na rzucie prostokąta i kwadratowej wieży zwieńczonej klasycystyczno-neogotyckim hełmem, wbudowanej częściowo w korpus.

Głubczyce

Ratusz wzmiankowany po raz pierwszy w 1383 r., zbudowany na miejscu wcześniejszego domu kupieckiego, przebudowany w 1570 r. w stylu renesansowym z dodaniem wieży ozdobionej dekoracją sgraffitową. Zniszczony w czasie II wojny światowej, obecnie w odbudowie. Zakonczenie prac przewidywane na rok 2008 r.

Zabytki Miejsca pamięci

Ziemia Opolska posiada dwa miejsca pamięci szczególnie znaczące w jej nowszej historii: Łambinowice z Pomnikiem Martyrologii Jeńców Wojennych i Górę Św. Anny z Pomnikiem Czynu Powstańczego. Świadectwem przeszłości regionu są także cmentarze żydowskie – kirkuty, z charakterystycznie zdobionymi macewami, np. w Białej i Opolu. Pejzaż regionu urozmaicają liczne kapliczki-dzwonnice i krzyże przydrożne, a także tajemnicze, kamienne krzyże pokutne, nazywane „relikami średniowiecznego prawa”. Najstarsze z nich pochodzą z XIV w. i licznie występują w powiatach nyskim i prudnickim.

Góra św. Anny

Pomnik Czynu Powstańczego

Łambinowice

Pomnik Martyrologii Jeńców Wojennych

Biała

Cmentarz żydowski

Głogówek

Krzyż pokutny

Zabytki

Obwarowania miejskie i fortyfikacje

Średniowieczne zespoły obronne miast obejmują pozostałości kamiennych i ceglanych murów obronnych z wieżami bramnymi, basztami i fosami. Rozbudowywane w ciągu wieków i przekształcane w nowożytne fortyfikacje były w XIX w. rozbierane i wyburzane w związku z rozwojem miast. Mimo to w wielu miastach zachowały się ich obszerne fragmenty. Najlepiej zachowane w skali kraju średniowieczne zespoły obronne posiada Paczków i Byczyna.

Paczków

Obwarowania miejskie wzniesione wraz z fortyfikacjami ok. 1350 r., przebudowane renesansowo w końcu XVI w. Wielokrotnie odnawiane. W poł. XIX w. częściowo zburzone z równoczesną niwelacją fos. Pierwotnie złożone z dwóch obwodów murów oddzielonych fosą, z 24 basztami i 4 bramami. Do dziś dobrze zachowany wewnętrzny obwód murów o łącznej długości ok. 1200 m, otaczających niemal w całości owalne śródmieście. Mury zachowane w niepełnej wysokości, z 19 basztami i 3 wieżami bramnymi: Kłodzką, Wrocławską i Żąbkowicką. Na zewnątrz otoczone pasem zieleni założonym w XIX w. na miejscu dawnych fos.

Byczyna

Obwarowania gotyckie zbudowane w XV i XVI w. z kamienia i cegły. W ich składzie: mury obronne zachowane niemal w całości wokół starego miasta i częściowo oszkarpowane, 2 kwadratowe wieże bramne u wylotów: „Polska” od wschodu i „Niemiecka” od zachodu, z ostrołukowymi przejazdami i nadbudowane w górnych partiach, baszta „Piaskowa” w pld. części obwodu murów, kwadratowa z okienkami strzelniczymi oraz fragment nawodnionej fosy zachowany na ponad 100-metrowym odcinku. W sąsiedztwie Byczyny powstał atrakcyjny obiekt – replika średniowiecznego grodu, który pełni funkcję polsko-czeskiego centrum szkolenia rycerstwa.

Namysłów

Mury z cegły wzniesione wokół miasta w latach 1350–59, pierwotnie z 45 basztami i wieżami bramnymi, w XV w. częściowo otoczone fosami. Rozbudowane w nowożytny system bastionowy w XVII i XVIII w. Częściowo rozebrane i obudowane domami w 2 poł. XIX w. wraz z przeprowadzeniem regulacji fosy i założeniem wzdłuż murów parku z promenadą. Zachowane fragmentarycznie. Z XIV-wiecznych gotyckich obwarowań ocalały pozostałości murów obronnych, 14 baszt, 2 przepusty rzeki Widawy, wieża Bramy Krakowskiej.

Głubczyce

Mury miejskie wzniesione w latach 1253–82, pierwotnie z 22 basztami i 3 wieżami bramnymi oraz fosą. Umocnione na przełomie XIV i XV w. oraz w XVI w. Kamienno-ceglane, zachowane częściowo z 9 półkolistymi i ośmiobocznymi basztami. Od końca XVIII w. stopniowo redukowane. W 1837 r. z inicjatywy radnego miejskiego Josefa Lauffra rozpoczęto na ich miejscu tworzenie parku miejskiego.

Nysa

Obwarowania miejskie rozbudowane w fortyfikację bastionową ziemno-murowaną w XVII w. przez Austriaków, w XVIII w. przekształcone w fortecę przez wojska pruskie. Złożone z części dolnej prawobrzeżnej i górnej lewobrzeżnej. Przebudowane i remontowane w XIX w. Od 1877 r. stopniowo likwidowane, intensywniej po zniesieniu fortecy w 1903 r. Od 1924 r. kontynuowana niwelacja, rozbiórka i zniesienie bram.

Kędzierzyn-Koźle

Fort złożony z fortyfikacji lewobrzeżnych (obejmujących miasto) i prawobrzeżnych, ziemno-ceglanych typu bastionowego. Założony na pocz. XVIII w. na miejscu murów miejskich. Przebudowany w latach 1744–45 przez wojska pruskie, ukończony przez wojska austriackie. W XIX i XX w. fragmenty fortyfikacji częściowo zabudowano, częściowo przekształcono na park i ogrody, adaptując zabudowania twierdzy na różne cele użytkowe.

Zabytki Fontanny, studnie, figury

Częstym elementem w krajobrazie opolskich miast już od drugiej połowy XVII w. są barokowe kolumny maryjne oraz figury św. Jana Nepomucena. Dobrze zachowane, mimo upływu czasu, są świadectwem religijności i pełnią rolę upamiętniająco-dziękczynną. Najliczniej występują na obszarze śląskiego pogranicza jako wynik przenikania wpływów czeskich. Szczególną popularnością od XVIII w. cieszyły się przedstawienia czeskiego świętego Jana Nepomucena, patrona od powodzi, sytuowane nieopodal mostów. Okres baroku pozostawił w architekturze miejskiej także ozdobne studnie i fontanny.

Opole

Ceres Opolska — kamienna fontanna w formie bogato rzeźbionej monumentalnej studni, z alegorycznymi postaciami symbolizującymi zajęcia mieszkańców Opola.

Nysa

Marmurowa fontanna Trytona z 1701 r., o dwu basenach, z trytonem grającym na muszli, podtrzymywanym przez delfiny.

Prudnik

Kamienna studnia z fontanną z 1696 r. w Rynku, z rzeźbą dwugłowego orła w koronie, umieszczoną na muszli dźwiganej przez dwóch atlantów.

Nysa

Barokowa „Piękna Studnia” z 1686 r. ozdobiona kutą kratą żelazną o bogatej ornamentyce — bardzo znane dzieło sztuki kowalskiej na Śląsku.

Prudnik

Figura św. Jana Nepomucena na Rynku wzniesiona w 1733 r., barokowa, kamienna, z posągiem świętego na cokole i dwoma posągami aniołów po bokach (1734).

Opole

Późnobarokowa figura św. Jana Nepomucena z 1711–12 r., ustawiona obok głównego portalu klasztoru franciszkanów.

Prudnik

Kolumna maryjna z 1694 r. na Rynku, wykonana z piaskowca i marmuru, wzniesiona dla uczczenia ofiar dżumy (1624).

Głubczyce

Barokowa figura Matki Boskiej na globie z 1738 r., wykonana przez A. Jörga.

Opole

Wzgórze uniwersyteckie jest miejscem ekspozycji zabytkowych rzeźb i współczesnych pomników. Są tu m.in.: „Cztery pory roku” H. Hartmanna (XVII w.), pomnik św. Krzysztofa C. Kerna (1867), kolumna maryjna, pomnik Apostoła. Współczesne pomniki: A. Osieckiej, Cz. Niemięna i J. Grotowskiego autorstwa M. Molendy.

Przyroda Jaskinie

Zjawiska krasowe najliczniej występują na obszarze Masywu Chełmu, szczególnie w jego centralnej części – w okolicy Góry Świętej Anny, gdzie nagromadzenie osadowych skał wapiennych jest największe. Spotykamy tu formami krasowymi są jaskinie i schroniska skalne.

Jaskinia Otmicka

Położona jest w nieczynnym kamieniołomie wapieni i dolomitów w Otmicach koło Strzelca Opolskich. Otwór o długości 5 m na jednej ze stromych ścian kamieniołomu prowadzi do niewielkiej salki z kominem krasowym na końcu. Dnem jaskini jest gliniaste namulisko pokryte gruzem wapiennym. W kamieniołomie otmickim można spotkać także inne otwory i schroniska skalne.

Jaskinia Chełmska

To jaskinia największa i najciekawsza pod względem geologicznym. Znajduje się na północnych zboczach Chełmu, kilkaset metrów na południe od Ligoty Górnej. Długość jej korytarzy wynosi ok. 23 m (może być dłuższa, gdyż nie została do końca zbadana), a głębokość sięga 7 m. Ma formę szczeliny. Tuż za wejściem znajduje się wąska, kilkumetrowa studnia.

W jaskini nie występuje szata naciekowa, zazwyczaj największą ozdobą tego typu obiektów. Zimuje tu wielu gatunków zwierząt, głównie bezkręgowych (mięczaki i owady), jak również pojedyncze nietoperze, których obecność świadczy o utrzymującej się stałej, dodatniej temperaturze w okresie zimowym.

W dawnym kamieniołomie wapienia i bazaltu na Górze Świętej Anny (obecnie to rezerwat geologiczny) znajduje się tzw. Jaskinia w Rezerwacie o długości 5 m (fot.).

Szczepanek koło Strzelca Opolskich

Znajdują się tu liczne niewielkie jaskinie naturalne oraz niespotykanych rozmiarów schroniska skalne, powstałe w trakcie eksploatacji nieczynnego już kamieniołomu.

Jaskinia w okolicach Żyrowej koło Zdzieszowic

Ma długość ok. 8 m i była dostępna do lat 50. XX w. Kryształowy kalcytu, pokrywające ściany jaskini, pozyskiwane były przez okolicznych mieszkańców do celów dekoracyjnych. Po wypadku, jaki zdarzył się podczas takich prac, jej otwór zasypano. Dostępna jest jedynie studnia wejściowa o głębokości około 2,5 m. Podobny los spotkał dużą jaskinię między Wysoką a Ligotą Górną – wejście do jaskini zamurowano i zasypano ziemią.

Przyroda Źródła

Srebrne Źródło

Położone niedaleko Dębskiej Kuźni koło Opola należy do największych i najbardziej interesujących w regionie – obecnie jako jedyne chronione jest w postaci rezerwatu przyrody. W małej śródleśnej dolinie, wśród starych drzew wybija niezliczona ilość drobnych źródełek, z których wypływa warka strumień, będący dopływem rzeki Jemielnicy. Uroki tego źródła i lasów doceniono już w XVIII w. – okoliczni mieszkańcy spotykali się tu wówczas na wspólnych zabawach.

Źródło koło Rudziczki

Jest interesujące pod względem krajobrazowym i historycznym. Wybija na dnie wąwozu, wśród starych drzew i jako warka strumyk wpada do jednego z dopływów Ścinawy Niemodlińskiej. W 1846 r. wokół źródła zbudowano malownicze stacje drogi krzyżowej w postaci kapliczek. Nad samym źródłem znajduje się największa kaplica z figurą Matki Boskiej Różańcowej – to fundacja Emanuela Sauera z Rudziczki, który dziękował za wyleczenie małżonki z ciężkiej choroby.

Źródło Prosný

Znajduje się w Wolęcinie koło Radłowa i jest miejscem bardzo interesującym z uwagi na występujący w nim zespół rukiw wodnej – bardzo rzadki w Polsce i zagrożony wyginieciem, a także z uwagi na obecność drobnego słodkowodnego skorupiaka – kiełza zdrojowego.

Stoczek w Staniszczech Małych koło Kolonowskiego

To malownicze źródło otoczone jest wydmiami porośniętymi lasem mieszanym oraz łąkami i torfowiskami. Zostało zagospodarowane i stanowi idealne miejsce odpoczynku. Można się tu napić bardzo smacznej zimnej wody.

Źródło w okolicach Leśnej koło Olesna

Daje początek rzece Budkowiczanca. Teren wokół pokrywają rozległe piaszczyste wydmy, porośnięte lasami sosnowymi, po których można się raczej spodziewać braku wody. Tym dziwniejsza jest obecność źródła tak obfitego, że daje początek rzece, którą już za źródłem trudno przeskoczyć.

Źródło blisko Wilczego Stawu koło Głubczyc

Wypływa w jednej z najpiękniejszych okolic Obszaru Chronionego Krajobrazu Las Głubczycki i daje początek strumieniowi, który jest dopływem Straduni. Nad jego brzegami rosną rzadkie w Polsce obrazki alpejskie.

Źródło w okolicach Kamieńca koło Szumiradu

Wypływa z trzech stron, toteż dopatrywano się w tym znaku krzyża, a źródło uważano za święte. O źródle i cudownych uzdrowieniach, jakie miały się tu dokonywać, wiadomo już od poł. XIX w.

Niektórym źródłom przypisywano właściwości uzdrawiające, stąd też nad kilkoma z nich zbudowano kaplice.

Źródło w Dąbrówce Lubniańskiej

W XVIII w. zyskało opinię uzdrawiającego, kiedy schorowany rolnik Szymon Soppa po napięciu się z niego wody odzyskał siły. Do źródła zaczęli przychodzić ludzie w nadziei odzyskania zdrowia. Soppa postanowił wybudować w tym miejscu kapliczkę, na co miejscowy leśniczy początkowo nie chciał wyrazić zgody. Dał ją dopiero wówczas, gdy sam zaczął tracić wzrok, a wyzdrowiał po wypiciu wody ze źródła. Na źródle postawiono kapliczkę zwaną Studzionką, która stoi do teraz.

Źródło w Gogolinie

Posiada kaplicę ufundowaną w 1801 r. przez rodzinę von Gaschin z Żyrowej, po tym jak ich córka w tym miejscu odzyskała wzrok. Według ustnych przekazów matce przysniło się to właśnie źródło, jako posiadające cudowną moc. Udała się do niego z chorą dziewczynką, która przemycząc oczy wodą odzyskała wzrok. W dowód wdzięczności Gaschinowie wybudowali nad źródłem kaplicę pod wezwaniem Matki Boskiej. Miejsce to otoczone jest kultem przez miejscową ludność, której źródłana woda pomogła w chorobie.

Źródło w Ujeździe

Zwane jest źródłem Maryi, Studzionką lub Wodniczka. Już w 1794 r. miejscowy wikary z pomocą parafian wybudował na nim pierwszą drewnianą kapliczkę. Obecnie znajduje się tu kaplica z XIX w., która połączona z kościołem parafialnym stanowi przedłużenie północnego ramienia kościoła.

Inne interesujące obiekty tego typu to:

źródło Siedem Źródeł w Porębie koło Góry św. Anny, źródła w Gąsiorowicach i Centawie koło Jemielnicy, w Czarnocinie, znacznych rozmiarów źródła w Rożniątowie koło Strzelec Opolskich, Głucholazach-Zdroju, Odrowążu koło Krapkowic (fot.) oraz pięknie zagospodarowane źródło w Krośnicy koło Izbicka.

Przyroda Głazy narzutowe

W regionie jest wiele różnego rodzaju głazów narzutowych. Część znajduje się w miejscach, gdzie pozostawił je lodowiec, inne wskutek działalności człowieka zmieniły swą pierwotną lokalizację. Obecnie 9 z nich ze względu na duże walory krajobrazowe i kulturowe chronionych jest jako pomniki przyrody nieożywionej, a wiele czeka na objęcie ochroną.

Głaz pomnikowy między Średnim i Dużym Jeziorem Turawskim

Jest cennym zabytkiem epoki lodowcowej. Ma w obwodzie 520 cm. Został odkryty w 1936 r. w trakcie budowy zbiornika i decyzją kierownictwa budowy przetransportowany poza obręb jeziora.

Głaz w okolicach Ligoty Oleskiej koło Radiowa

Ten lekko nachylony wielki głaz nazywany jest „pogańskim kamieniem” i według podań składano na nim rytualne ofiary.

Głazy w okolicach Pokoju

Znaleziono je w okolicznych lasach i przetransportowano do parku w Pokoju. W pobliżu stawu Matyldy znajdują się np. głazy nazwane „Wiara”, „Nadzieja” i „Miłość”. Na pierwszym wykuto sentencję „Wiara przenosi góry”, na drugim „Nadzieja jest przy żywych”, na trzecim natomiast „Miłość wszystko zwycięża”.

Głaz w Kamieniu Śląskim

Ma w obwodzie 830 cm i należy do największych w regionie. Dawniej leżał w lesie przy starej drodze z Kamienia do Tarnowa Op., ale w 1980 r., gdy zaszła obawa, że ulegnie zniszczeniu przy powiększaniu kamieniołomu wapienia, został przeniesiony do centrum wsi i obecnie znajduje się obok kościoła.

Przyroda Flora i fauna

Flora

Pod względem przyrodniczym Śląsk Opolski należy do cenniejszych regionów kraju. Występuje tutaj ok. 1700 gatunków roślin wyższych – w tym niemal 150 chronionych, ponad 300 rodzajów zbiorowisk roślinnych, niezliczona ilość grzybów i roślin niższych. Dla ochrony tych wartości utworzono 34 rezerваты przyrody, 4 parki krajobrazowe, a także obszary chronionego krajobrazu, liczne użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, pomniki przyrody i stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej. Łącznie ok. 30% obszaru regionu znajduje się pod ochroną.

kotewka orzech wodny

roślina wodna z owocem – orzechem z ostrymi harpunami, umożliwiającymi zakotwiczenie na dnie; występująca w regionie na kilkunastu stanowiskach; w całej Europie objęta ochroną.

len austriacki

spotykany w miejscach suchych i nasłonecznionych; notowany masowo w okolicach Ligoty Dolnej na skarpach powstałych po wybudowaniu autostrady i w Oleszce na obrzeżu kamieniołomu.

kukułka krwista

rośnie na podmokłych łąkach i torfowiskach nawapiennych; wyjątkowo zmienny gatunek pod względem pokroju, wielkości i kształtu liści.

kruszyk drobnolistny

storczyk 5–15 cm wys., rosnący w lasach liściastych, zwłaszcza bukowych w okolicach Kamienia Śląskiego oraz na Górze Szpicy koło Gogolina.

obuwik pospolity

nasz najokazalszy gatunek storczyka, rosnący w ciepłolubnych zaroślach i murawach kserotermicznych; stwierdzony tylko w okolicach Jasionej koło Gogolina.

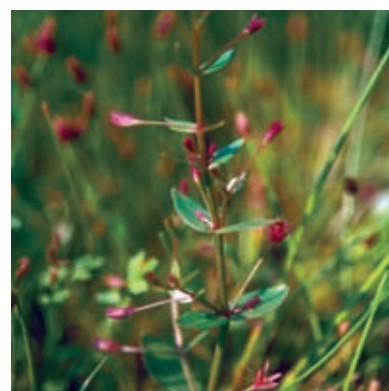
siedmiopalecznik błotny

bylina lub półkrzew do 90 cm wys. rosnący na torfowiskach, brzegach wód i olszynach, miododajny, o leczniczym zastosowaniu.

szafirek miękolistny

roślina rzadka, występująca w miejscach suchych i nasłonecznionych, stwierdzona w okolicach Gogolina i Kamienia Śląskiego.

lindernia mułowa

pojawiająca się na brzegach rzek, starorzecz, ostatnio stwierdzona na dnie stawów w Siedlicach i Winnej Górze koło Pokoju; zagrożona wyginieciem w Europie.

goździk siny

występujący najczęściej w murawach kserotermicznych lub napiaskowych, obecnie tylko w okolicach Pustkowa koło Ozimka i Brynicy koło Opola.

długosz królewski

jedna z najwyższych paproci w Polsce, notowana w okolicach Kuźnicy Katowskiej, Suchego Boru, Ozimka, Krasiejowa, Unieszowa i Pokoju.

rosiczka okrągłolistna

drobna roślina, żyjąca w środowisku ubogim w azot (torfowiska), którego brak w podłożu uzupełnia owadożernością; lecznicza, o działaniu przeciwbólowym; objęta ochroną gatunkową.

żłobik koralowy

rzadki gatunek storczyka pozbawionego liści i korzeni, o zielonawożółtym zabarwieniu, rosnący w różnego typu buczynach; znany z okolic Ligoty Dolnej i Górażdży.

włosienicznik rzeczny

zwany jaskrem wodnym, porasta płytkie dna zbiorników wodnych, należy do zbiorowisk silnie rozprzestrzeniających się.

grzybienie białe

(nenufar, lilia wodna) roślina wodna, spotykana często w zbiorowiskach z innymi roślinami wodnymi, szczególnie grążelom żółtym.

gwiazdosz potrójny

grzyb należący do rzadkości, odnotowany w okolicy Opola, Lipna, Turawy i Krasiejowa; objęty ścisłą ochroną.

czarka szkarłatna

gatunek rzadki z pucharkowatymi owocnikami, wyrastającymi pod koniec zimy i wczesną wiosną na zbutwiałym drewnie drzew liściastych.

pachnica dębowa

bardzo rzadki chrząszcz spotykany na starych drzewach, głównie dębach; stwierdzony w dolinie Małej Panwi i Stobrowskim Parku Krajobrazowym.

ropucha paskówka

spotykana w miejscach piaszczystych lub gliniastych; na Śląsku Opolskim znana z nielicznych stanowisk, m.in. Krasiejowa, Myśliny.

rohatyniec nosorożec

owad z rzędu chrząszczy, składa larwy w butwiejących drzewach lub stosach kory, samiec posiada charakterystyczny róg.

tygryzek paskowany

gatunek ciepłolubnego pająka, spotykanego w miejscach wilgotnych, ale nasłonecznionych; na Śląsku Opolskim znany z około 100 stanowisk.

grzebiuszka ziemna

często obecna w krajobrazie rolniczym regionu, dzień spędza pod powierzchnią ziemi; jej olbrzymie kijanki osiągają długość dorosłego osobnika.

kraśnik sześciopłamek

motyl dzienny, lubi nasłonecznione miejsca, jego ubarwienie ostrzeżga, że jest niejadalny.

Fauna

Świat zwierząt Śląska Opolskiego jest równie bogaty jak szata roślinna. Zarejestrowano tu kilkadziesiąt tysięcy gatunków, z których 400 podlega ochronie prawnej. Są wśród nich nietoperze, wszystkie krajowe gatunki płazów i gadów oraz ptaki. Naturalnymi środowiskami dla licznych gatunków są rzeki i ich doliny, rozległe kompleksy leśne, zbiorniki wodne, a także łąki i pola tworzące krajobraz rolniczy.

salamandra plamista

najładniejszy polski płaz, wilgociolubny, prowadzący nocny tryb życia; spotykany rzadko w Górach Opawskich.

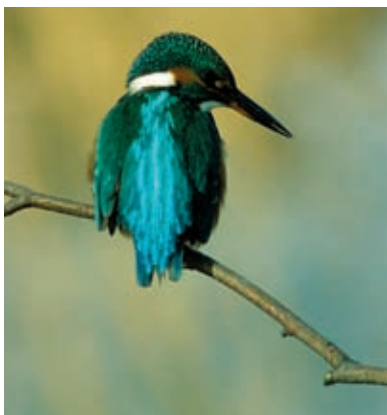
traszka grzebieniasta

gatunek znany z nielicznych stanowisk na całym obszarze Śląska Opolskiego, nieco liczniej spotykany w dolinie Małej Panwi.

bielik

gniazduje nielicznie w dużych kompleksach leśnych, m.in. na obszarze Stobrawskiego Parku Krajobrazowego; objęty ścisłą ochroną gatunkową.

zimiródek

niewielki ptak, żywiący się drobnymi rybkami, które zdobywa nurkując w czystych wodach rzek; objęty ścisłą ochroną gatunkową.

bocian czarny

płochliwy, unika sąsiedztwa siedzib ludzkich, zamieszkuje podmokłe drzewostany, gniazdo buduje na wysokim drzewie, w pobliżu rozlewiska wodnego; objęty ścisłą ochroną gatunkową.

czapla siwa

duży ptak brodzący związany z podmokłymi terenami, gnieździ się zwykle kolonijnie, tworząc tzw. czaplińce; objęty ochroną gatunkową częściową.

podkowiec mały

wymierający w Polsce gatunek nietoperza, występujący na terenach skalistych i jaskiniowych; na Śląsku Opolskim stwierdzony w Górach Opawskich i w okolicach Sławniowic.

suseł moregowany

do niedawna w Polsce gatunek wymarły, w 2005 r. reintrodukowany z powodzeniem w okolicy Kamienia Śląskiego, gdzie były notowane jego ostatnie naturalne populacje.

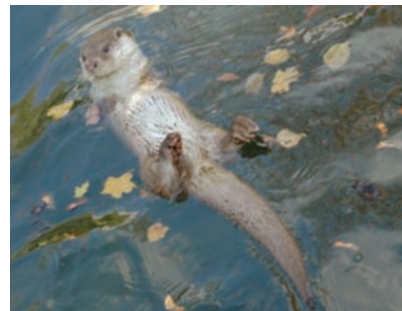
bóbr

wymarły na Śląsku Opolskim wskutek niszczącej działalności człowieka, w 1996 r. reintrodukowany w dolinie Widawy koło Namysłowa, obecnie spotykany w większości rzek w regionie.

gniewosz plamisty

gatunek należący do grupy węży dusicieli, spotykany bardzo rzadko na obszarze całego województwa, najczęściej w okolicach Góry Świętej Anny, Strzelec Opolskich oraz w dolinie Małej Panwi.

wydra europejska

niewielki ssak drapieżny z rodziny łasicowatych, związany ze środowiskiem wodnym, spotykany na obszarze całej Polski ale nielicznie; gatunek prawnie chroniony.

sarna

najmniejszy w polsce przedstawiciel zwierzyny płowej (15–25 kg), występuje w kompleksach leśnych i na obszarach polnych.

Przyroda Fauna kopalna

Na Śląsku Opolskim występuje wiele skał osadowych, w których znaleźć można skamieniałości, głównie kopalne szczątki zwierząt. Ich poszukiwanie umożliwiają liczne kamieniołomy i wyrobiska.

Odkrywey i odkrycia

Jednym z pierwszych badaczy śląskich skamielin był Hermann Kunisch, który w 1885 r. odkrył, a w 1890 opisał triasowe szczątki płazów z grupy kapitozaurów odnalezione w kamieniołomach w Gogolinie i Zakrzowie. Później odkryto w nich również nowy gatunek liliowca, należącego do szkarłupni, swą budową przypominającego rozgwiazdy. Najciekawszym znaleziskiem w okolicach Gogolina były skamieniałe szczątki nieznanego gatunku ryby *Dactyolepis gogolinensis*, a w Pawłowickach koło Kędzierzyna-Koźła kompletnej czaszki nosorożca włochatego *Coelodonta antiquitatis*. Po 1945 r. badań paleontologicznych na naszym terenie nie prowadzono tak intensywnie. Do większych odkryć należy odnalezienie w 1954 r. w Nowej Wsi Królewskiej mioceńskich szczątków ssaków.

Stanowisko paleontologiczne w Faustiance koło Rudnik

Jest jednym z najbardziej fascynujących stanowisk paleontologicznych w regionie. Magnesem przyciągającym naukowców i amatorów skamieniałej fauny z całej Europy jest specyficzna budowa geologiczna tego obszaru. Ciemnoszare tłuste iły zawierają liczne sferosyderyty czyli okruchy twardych skał z syderytu. Kompleks osadów ilastych ze sferosyderytami powstał ok. 170–180 milionów lat temu. Występują w nich bardzo licznie amonity o średnicy kilkadziesiąt centymetrów, belemnity oraz muszle małży i ślimaków różnych rozmiarów, kształtów i barwy o wielkości nie przekraczającej jednak 5 cm. Stanowisko w Faustiance to jedno z najważniejszych jurajskich stanowisk w kraju. Liczne skamieniałości bezkręgowców, m.in. amonity, małże, ramienionogi można również odnaleźć w kamieniołomach wapienia i margla w okolicach Opola i Strzelca Opolskich.

Pradzieje opolskiej przyrody

Około 230 mln lat temu teren dzisiejszego Krasiejowa zalegały nadbrzeżne bagniska wielkiego jeziora, sięgającego na północy po Olsztyn i Francję na zachód; musiało się tu również znajdować ujście rzeki. Obszar ten był najpewniej porośnięty przez kilkumetrowe skrzypy, paprocie drzewiaste i nasienne, rośliny szpilkowe z rodzaju *woltzia* oraz słodkowodne glony – ramienice.

Stanowisko paleontologiczne w Krasiejowie

To niewątpliwie najciekawsze stanowisko paleontologiczne zostało odkryte w latach 80. XX w. w kopalni gliny w Krasiejowie koło Ozimka. Ujawniło ono dwie warstwy skamieniałych triasowych szczątków kostnych. W jednej występują głównie szczątki zwierząt wodnych (fitozaurów, cyklotozaurów, metopozaurów), w drugiej – kości zwierząt lądowych. W tej właśnie warstwie odnaleziono szczątki kostne, należące do dinozaura, którego nazwano *Silesaurus opolenis* („śląski jaszczur z Opola”). Jest to najstarszy przedstawiciel linii genealogicznej dinozaurów. Znaleziono również bardzo duże nagromadzenie kości triasowych gadów lądowych: aetozaura i teratozaura. Szczątki kostne aetozaura z Krasiejowa należą do najstarszych znalezionych dotychczas na świecie. Dzięki krasiejowskim odkryciom Śląsk Opolski i Polska mają swe miejsce na paleontologicznej mapie świata. Krasiejowskie Stowarzyszenie Dinopark, utworzone przez samorząd województwa oraz gminy Ozimek i Kolonowskie, ma na celu kompleksowe zagospodarowanie terenów po byłej kopalni iłów (miejsca odkryć paleontologicznych) dla potrzeb nauki, oświaty i turystyki. Powstaje tu park krajobrazowo-technologiczny Dinopark. W nowoczesnym obiekcie ekspozycyjnym już można zapoznać się z krasiejowskimi odkryciami. Stałą wystawę „Wędrowki z dinozurem” turysta znajdzie w budynku szkoły podstawowej w Krasiejowie.

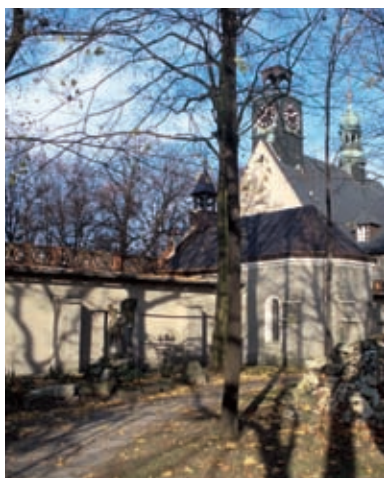
Przyroda

Ochrona przyrody

Parki krajobrazowe

W województwie opolskim utworzono 3 parki krajobrazowe: Park Krajobrazowy Góry Opawskie (1988), Park Krajobrazowy Góra Świętej Anny (1988) i Stobrawski Park Krajobrazowy (1999). Obecnie trwają przygotowania do utworzenia Parku Krajobrazowego Dolina Małej Panwi. Istnieje również 7 obszarów chronionego krajobrazu.

Park Krajobrazowy Góra Świętej Anny

Obejmuje Chełm z jego najwyższym wzniesieniem Górą Świętej Anny (400 m n.p.m.), na której szczycie i stokach znajduje się sanktuarium św. Anny wraz z zespołem klasztornym i malowniczą kalwarią. Rdzeniem tego wulkanicznego wyniesienia jest bazaltowy słup skalny, będący ujściem magmy do krateru wulkanu. W jednym z wielu nieczynnych kamieniołomów utworzono rezerwat geologiczny Góra Świętej Anny, który stanowi ilustrację budowy geologicznej tych okolic. Specyficzne warunki glebowe i odrębność klimatyczna wpłynęły na kształtowanie się szaty roślinnej. Lasy, dawniej powszechne, zajmują obecnie tylko 21% powierzchni parku, są niejednolite i porośnięte polami uprawnymi. Pod względem przyrodniczym są jednak urozmaicone i bardzo interesujące. Spotyka się tu drzewostany bukowe, iglaste i mieszane. Najcenniejsze przyrodniczo obszary leśne objęto ochroną rezerwatową, tworząc np. rezerwaty chroniące buczyny: Lesisko, Boże Oko, Grafik i Biesiec, rezerwat geologiczny czy też ścisły rezerwat florystyczny Ligota Dolna. W 2004 r. Górę Świętej Anny – komponowany krajobraz kulturowo-przyrodniczy, uznając go za piękny i niepowtarzalny, uznano za pomnik historii. Rozpoczęto też starania o jej wpisanie na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Park Krajobrazowy Góry Opawskie

Obejmuje północne stoki i przedgórze Gór Opawskich leżących w pld.-zach. części województwa, tuż przy granicy z Republiką Czeską. Nasz najwyższy szczyt Biskupia Kopa (889 m n.p.m.) ma interesującą budowę geologiczną i obfituje w liczne osłonięcia przyrody. Można tu spotkać wiele rodzajów skał i form geologicznych. Masyw Biskupiej Kopy budują skały osadowe z okresu dewońskiego – piaskowce i łupki. Po ich dawnej eksploatacji pozostało wiele malowniczych wyrobisk, m.in. Gwarkowa Perć, Piekietko, Morskie Oczko. Najlepiej zachowane wychodnie łupków można podziwiać na skałkach Karlikach, w Gwarkowej Perci i w nieczynnym kamieniołomie Devon koło Jarnołtówka. Na terenie parku występuje ponad 500 gatunków roślin naczyniowych, w tym 35 chronionych i 163 gatunki zwierząt chronionych. Utworzono tu rezerwat leśny Cicha Dolina z litymi lasami bukowymi w dolinie Bystrego Potoku oraz Las Bukowy na północnym stoku Góry Parkowej przy rzece Biała Głucholaska, a także rezerwat geologiczno-krajobrazowy Nad Białką z relikami dawnego górnictwa złota, m.in. szybami po odkrywkowej eksploatacji żwirów i piasków złotoносnych w XII i XIII w.

Stobrawski Park Krajobrazowy

Obejmuje część doliny Odry oraz Borów Stobrawskich-Turawskich. Głównym jego bogactwem są lasy (78% obszaru). Wypełniają one malownicze doliny Odry i jej prawego dopływu – Stobrawy, oraz Brynicy, Budkowiczanki, Bogacicy, Żydówki. Prawie 40 gatunków chronionych roślin i tyle samo bardzo rzadkich decyduje o unikatowym charakterze kompleksu. Żyje tu ok. 170 gatunków ptaków lądowych i wodno-błotnych, w tym kilkanaście rzadkich i zagrożonych wyginięciem. Obszar parku obfituje w stawy hodowlane i starorzecza. Większość stawów rybnych w okolicach Krogulnej, Pokoju czy Krzywej Góry była niegdyś typowymi zastoiškami wodnymi. Od kilku stuleci jednak są one zarybiane i obecnie kwitnie tu gospodarka rybacka. Oprócz karpi hoduje się szczupaki, sandacze, amury, a nawet węgorze. Zarybione akweny, szczególnie te środkowe, położone z dala od szlaków komunikacyjnych i ludzkich siedzib, stanowią atrakcyjne łowiska dla rzadkich ptaków, np. bąka, bączka, rybołowa, bielika, krwawodzioba. Wszystkie rezerwaty Stobrawskiego Parku Krajobrazowego znajdują się w jego zachodniej części. Są to rezerwaty leśne: Leśna Woda z fragmentami lasu mieszanego naturalnego pochodzenia, Śmiechowice z 200-letnimi modrzewiami europejskimi oraz Lubusza – najpiękniejszy i zarazem najbardziej dostępny, ze starymi okazami olbrzymich buków. Niektóre partie lasu to pozostałości dawnej Puszczy Śląskiej, należącej do piastowskich książąt brzeskich. Występują tu rzadkie gatunki ptaków, takie jak siniak, dzięcioł zielonosiwy i muchołówka białoszyja.

Projektowany Park Krajobrazowy Dolina Małej Panwi

Leży w dolinie prawego dopływu Odry – rzeki Mała Panew, od wschodniej granicy województwa do ujścia rzeki do Jeziora Turawskiego. Dominują tu zbiorowiska leśne, głównie bory sosnowe. Można też spotkać lasy liściaste, najczęściej łęgi i grądy z pomnikowymi okazami dębów szypułkowych (największe ich skupienie między Kolonowskiem i Zawadzkiem na terenie Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego Pod Dębami). Szata roślinna parku obfituje w interesujące zbiorowiska roślinne, występują tu chronione i rzadkie gatunki roślin, m.in.: długosz królewski, salwinia pływająca, rosiczka długolistna i okrągolistna, goryczka wąskolistna, mieczyk dachówkowaty, kruszczyk błotny. Świat zwierząt jest również bardzo bogaty. Na starych dębach występują bardzo rzadkie chrząszcze: pachnica i jelonek rogacz. Z płazów do najciekawszych należy ropucha paskówka, traszka grzebieniasta i górską. Spośród gadów – rzadki w Polsce gniewosz plamisty. Występuje wielu gatunków ptaków lęgowych m.in. rybołów, żuraw, bocian czarny, sokół pustułka, sowa uszata, pliszka górską i derkacz. Wśród interesujących gatunków ssaków jest m.in. koszatka, wydra, ryjówka aksamitna, tchórz i gronostaj.

Rezerwaty przyrody

Na terenie województwa opolskiego utworzono dotychczas 35 rezerwatów przyrody, w tym dwa ściśle – florystyczne: Ligota Dolna i Góra Gipsowa oraz dwa rezerwaty geologiczne: Nad Białką i Góra Świętej Anny. Większość stanowią rezerwaty leśne. Do najciekawszych należą m.in.: Staw Nowokuźnicki i Smolnik, które chronią stanowisko kotelki orzecha wodnego, Kamieniec chroniący m.in. bogatą roślinność torfowiskową w dolinie Budkowiczanki, Srebrne Źródła – malownicze źródło otoczone lasami liściastymi, Biesiec i Cicha Dolina, chroniące cenne lasy liściaste.

Obszary chronionego krajobrazu

Powołuje się je w celu zachowania terenów, które wyróżniają się pod względem krajobrazowym. Działalność gospodarcza na takim obszarze nie musi ulegać poważniejszym ograniczeniom, lecz winna być prowadzona w sposób nie naruszający stanu względnej równowagi ekologicznej, umożliwiającą zarazem rozwój ekoturystyki lub produkcję zdrowej żywności.

Na terenie Opolszczyzny utworzono 7 obszarów chronionego krajobrazu: Mokre-Lewice, Wronin-Maciowakrze, Las Głubczycki, Otmuchowsko-Nyski, Łęg Zdzieszowicki, Bory Niemodlińskie oraz Lasy Stobrawsko-Turawskie.

Jednym z najciekawszych jest Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie. Zajmuje powierzchnię 179305 ha. Niezliczona ilość cieków, stawy hodowlane, źródła, połodowcowe moreny i wydmy stanowią o jego walorach krajobrazowych i przyrodniczych. Znajduje się tu m.in. Jezioro Turawskie – miejsce gniazdowania wielu gatunków ptaków, a także ważne miejsce odpoczynku i żerowania ptaków migrujących. Przewaga borów sosnowych, posiadających walory bioterapeutyczne, sprawia, że Lasy Stobrawsko-Turawskie mają duże znaczenie dla turystyki i wypoczynku.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Tę formę indywidualnej ochrony przyrody stosuje się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego dla zachowania jego wartości estetycznych. Na terenie województwa opolskiego utworzono dotychczas 7 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, wśród których jednym z najcenniejszych jest zespół przyrodniczo-krajobrazowy Pod Dębami. Przedmiotem ochrony jest kompleks leśny w dolinie Małej Panwi. Celem ochrony jest zachowanie terenu ze względu na unikalne walory krajobrazowe, bogaty zespół roślinny i miejsce występowania wielu rzadkich gatunków zwierząt. Atrakcją krajobrazową stanowi tu meandrująca rzeka z licznymi zakolami i zróżnicowanymi brzegami.

Pomniki przyrody

Tą formą ochrony przyrody obejmuje się zazwyczaj pojedyncze drzewa, ich aleje oraz gałęzie narzutowe. W województwie opolskim ponad 300 obiektów objęto ochroną jako pomniki przyrody, w tym są najstarsze i najokazalsze drzewa w Polsce, a także kilka głazów narzutowych.

Użytki ekologiczne

Są nimi pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów i typów środowisk, takie jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp. Obecnie na terenie województwa opolskiego utworzono ok. 100 użytków ekologicznych.

Opolski ogród zoologiczny

Ochrona przyrody to również najważniejsze zadanie dla współczesnych ogrodów zoologicznych, których forma ewoluje od menażerii (XIX w.) przez parki zoologiczne (XX w.) do centrów ochrony (XXI w.). Ogród zoologiczny w Opolu to zielona oaza spokoju i relaksu, leżąca w centrum miasta wśród starodrzewu Wyspy Bolko. Powstał jako mały zwierznicy w 1930 r., w 1937 r. został wykupiony przez miasto i wzbogacony o nowe gatunki zwierząt. Dwukrotnie odradzał się ze zniszczeń: powojennych – w 1953 r. i po powodzi tysiąclecia, jaka nawiedziła region i miasto Opole w 1997 r. Wówczas nie tylko nastąpiła odbudowa ZOO, ale też kilkakrotne powiększenie jego obszaru oraz ilości zwierząt, które eksponowane są w otoczeniu pięknej przyrody, z wielką dbałością o względy zoohigieniczne, botaniczne i edukacyjne. Opolskie ZOO zajmuje powierzchnię 20 ha, huluje ponad 1000 zwierząt, reprezentujących około 130 gatunków, w tym jedyne w Polsce goryle nizinne i ucharki kalifornijskie. Do największych sukcesów hodowlanych placówki należy rozmnażanie niektórych gatunków m.in. oryksów szablrogich, hipopotamów karłowatych, kapibar, serwali, kangurów, lemururow.

Turystyka Turystyka aktywna

Turystyka aktywna to idealna forma wypoczynku dla tych, którzy chcą interesująco spędzić wolny czas. Turystyka górska, piesza, rowerowa, konna lub wodna, a także polowanie i skoki spadochronowe, zawierają tak pożądany, zwłaszcza przez młodych, element ryzyka, dostarczają mocnych wrażeń i sprzyjają odnowie sił. Śląsk Opolski posiada gęstą sieć tras i szlaków turystycznych, dysponuje rozwiniętą bazą noclegową i gastronomiczną, oferuje dobrą jakość usług turystycznych, a to zapewnia odpowiednie warunki do aktywnego wypoczynku.

Turystyka piesza i rowerowa

Urozmaicone ukształtowanie terenu Śląska Opolskiego wprost zachęca do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. Wśród tras i szlaków turystycznych prowadzących przez różnorodne obszary regionu na szczególną uwagę zasługują m.in.: szlak drewnianego budownictwa sakralnego wiodący od Opola do Olesna, brzeski szlak średniowiecznych polichromii przybliżający gotyk malowidłom, trasy wiodące przez malowniczą Dolinę Małej Panwi, historyczne szlaki po Ziemi Nyskiej, które pozwalają poznać zabytki Nysy, Glucholaz, Otmuchowa, Paczkowa (fortyfikacje, pałace, zamki), czy trasy w Górach Opawskich, prowadzące do czeskich Złatych Hor i Jesenika.

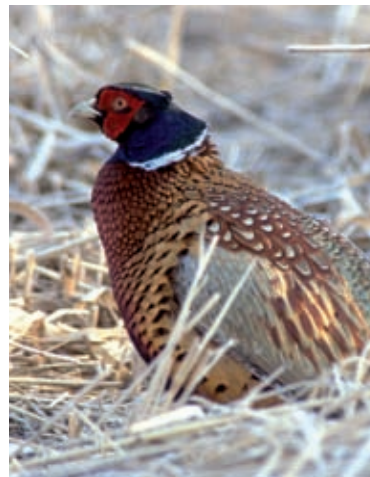
Rekreacja konna

Wiele stadnin i ośrodków jazdy konnej dysponuje dobrymi warunkami do uprawiania rekreacji konnej i wychodzi do entuzjastów jeździectwa z bogatą ofertą imprez rekreacyjnych i sportowych, wczasów w siodle, kursów. Są wśród nich m.in.: stadnina i klub jeździecki „Ostroga” w Bierkowicach, Stajnia Koni Sportowych w Skorogoszczu, stadniny koni w Mosznej i Prudniku, kluby jeździeckie „Lewada” w Zakrzowie i „Korys” w Przygorzeli, kluby w Zawadzie, Szydłowicach, Niemodlinie, Chocimiu i Strzelcach Opolskich, a także kilka ośrodków mniejszych. Gospodarstwa agroturystyczne, których właściciele posiadają małe stadła koni, prowadzą letnie i zimowe obozy oraz szkółki jeździeckie dla dzieci i młodzieży.

Agroturystyka

Gospodarstwa agroturystyczne roziane po całej Opolszczyźnie oferują wypoczynek tam, gdzie środowisko naturalne pozostało jeszcze nienaruszone, wśród łąk, lasów i wód. W gościnne progi zapraszają nowoczesne gospodarstwa specjalistyczne (nie odbiegające poziomem od zachodnioeuropejskich), a także gospodarstwa małe, które zachowały tradycyjne sposoby upraw. Wypoczynek na łonie natury, w bliskim kontakcie z ludźmi i z hodowanymi przez nich zwierzętami, może stać się głębokim przeżyciem dla całych rodzin. Program wypoczynku na wsi, proponowany przez opolskich rolników, wzbogacają regionalne atrakcje turystyczne. Śląsk Opolski ma do zaoferowania cenne zabytki architektury, różnorodne trasy wycieczkowe, tereny do rekreacji, a także imprezy, które kultywują lokalne zwyczaje i obrzędy. Wielkim bogactwem regionu jest też gościnność i tradycyjna kuchnia śląska.

Łowiectwo

Sprzyjające warunki przyrodnicze, łagodny klimat oraz właściwa gospodarka rolna i leśna sprawiają, że zwierzyna ma na Opolszczyźnie dobre warunki bytowania, a łowiectwo stoi na wysokim poziomie. W największych kompleksach leśnych – Borach Niemodlińskich i Lasach Stobrawsko-Turawskich oraz w okolicach Kędzierzyna bytują jelenie, daniela, sarny, dziki, bażanty, kuropatwy. Rejon Otmuchowa i Paczkowa słynie z jesiennych przelotów gęsi. Polowania organizują trzy rejony łowieckie: Kup, Kluczbork i Brzeg oraz dwa ośrodki hodowli w Mosznej i Lisiećicach. Zezwolenia wydaje ŁOWEX w Opolu. Tajemnice lasu przybliży turystom Ścieżka Edukacji Przyrodniczo-Łowieckiej w Grudziech i Ośrodek Hodowli Zwierzyny w Lisiećicach. Nadleśnictwa dysponują dobrze przygotowanymi kwaterami (miejscami noclegowe, skorzystanie z posiłków, zorganizowanie polowań). Są to m.in.: „Agrodąb” (Brynica-Surowina, Nadleśnictwo Kup), „Kurzenie” (Karłowice, Nadleśnictwo Brzeg), „Dąbrówka Dolna” (Domaradzka Kuźnia, Nadleśnictwo Kup), „Zagwizdzie” (Zagwizdzie, Nadleśnictwo Turawa), „Zieleniec” (Pokój, Nadleśnictwo Kup), „Krystyna” (Wierzch, Nadleśnictwo Kluczbork).

Turystyka Wypoczynek nad wodą

Województwo opolskie jest bogate w zasoby wodne, co stwarza dobre warunki do rozwijania różnych form wypoczynku nad wodą. Zbiorniki retencyjne w Turawie (ok. 2200 ha) oraz w Otmuchowie i Nysie (4000 ha), blisko granicy polsko-czeskiej, przyciągają w sezonie liczne rzesze turystów. Wokół jezior ulokowało się wiele ośrodków wypoczynkowych i kempingów. Są tu dogodne warunki do uprawiania wędkarstwa i sportów wodnych, których amatorzy mogą korzystać z wypożyczalni sprzętu. Na atrakcyjność rejonu jezior wpływa sąsiedztwo miast bogatych w zabytki (Opole, Nysa, Otmuchów, Paczków). Do uprawiania kajakarstwa zachęcają opolskie rzeki (Odra, Nysa Kłodzka i Biała Głuchowska w górskich odcinkach, Mała Panew, Osobłoga, Stobrawa).

Jeziora Turawskie

Oddalone są zaledwie 16 km od Opola i należą do ulubionych miejsc wypoczynku nie tylko Polan, ale i mieszkańców sąsiednich województw. Otoczone rozległym kompleksem leśnym posiadają niezaprzeczalne walory krajobrazowe. Ściany lasu osłaniające piaszczyste plaże od wiatru, malownicze zakola, które nadają jeziorom naturalny charakter i duża powierzchnia wody – wszystko to stwarza dogodne warunki do rekreacji i uprawiania sportów wodnych oraz wędkarstwa. Całoroczne i sezonowe ośrodki wczasowe i żeglarskie, stancje wodne, kempingi i pola biwakowe zapewniają turystom dobre warunki bytowe. Wody jezior słyną z doskonałych łowisk sandacza. Można tu również łowić szczupaka, węgorza, karpia. Lasy natomiast obfitują w jagody i grzyby. Zbiornik wodny w Turawie znany jest również ornitologom, gdyż zaliczono go do ostoi ptactwa wodnego (miejsce odpoczynku migrujących ptaków) o randze europejskiej.

Rejon Jezior Otmuchowskiego i Nyskiego

Obejmuje obszar doliny Nysy Kłodzkiej (wschodnia części Przedgórze Sudeckiego) wraz z dwoma sztucznymi zbiornikami wodnymi o łącznej powierzchni 4000 ha, leżącymi w bezpośrednim sąsiedztwie. Istnieją tu doskonałe warunki do wypoczynku nad wodą, uprawiania żeglarsstwa, wędkarstwa oraz sportów wodnych. Rejon jezior nie jest bogato zalesiony, ale jego atrakcyjność podnoszą walory krajobrazowe i korzystne warunki klimatyczne oraz sąsiedztwo Nysy, Paczkowa – miast o ciekawej historii i bogatych w zabytki. Dogodną bazę noclegową i usługową zapewniają liczne ośrodki wypoczynkowe nad jeziorami. Amatorzy sportów wodnych mogą korzystać z wypożyczalni sprzętu pływającego: jachtów, łódek, windsurfingów.

Okolice Jeziora Otmuchowskiego, dobrze zagospodarowane pod względem turystycznym, upodobał sobie wędkarz, łowiący tutaj leszcza, sandacza (często 10–15 kg!), szczupaka, okonia, węgorza, karpia, karasia.

Jezioro Nyskie (zwane też Głębinowskim), malowniczo położone z widokiem na Góry Opawskie, ma urozmaiconą linię brzegową, czyste wody oraz rozwiniętą infrastrukturę turystyczną. Można w nim łowić: leszcza, sandacza, szczupaka, okonia, płoć, karpia, węgorza, jazgarza, amura, lina, karasia, klenia a także pstręga potokowego i troć jeziorną. Przy obu jeziorach działają stancje wędkarskie, w których można wykupić zezwolenia i skorzystać z bazy gastronomicznej lub noclegowej. Rejon Jezior Otmuchowskiego i Nyskiego jest objęty ochroną prawną. Najważniejszą grupą zwierząt tego obszaru są ptaki. Zbiorniki są miejscem postoju i koncentracji przelotnych ptaków wodnych i błotnych.

Turystyka Szlaki turystyczne

Szlak drewnianego budownictwa sakralnego

Stare, drewniane kościołki to szczególnie piękne elementy współczesnego krajobrazu Opolszczyzny. Jest ich ponad siedemdziesiąt. Najliczniej występują w powiatach kluczborkim, namysłowskim i oleskim. Jako zabytki o dużej wartości artystycznej stanowią prawdziwą atrakcję turystyczną regionu. Oznakowany szlak od Opola do Olesna umożliwia zwiedzenie dwunastu kościołków, pochodzących z XVII i XVIII w.

Opole-Bierkowiec

Kościół św. Katarzyny z 1613 r.

Czarnowasy

Kościół odpustowy św. Anny z 1687 r.

Dobrzeń Wielki

Kościół odpustowy św. Rocha z 1658 r.

Kolanowice

Kościół św. Barbary z 1678 r.

Laskowice

Kościół cmentarny św. Wawrzyńca z 1686 r.

Bierdzany

Kościół św. Jadwigi z 1711 r.

Lasowice Wielkie

Kościół Wszystkich Świętych z 1599 r.

Lasowice Małe

Kościół Wniebowzięcia NMP z 1688 r.

Chocianowice

Kościół pogrzebowy Narodzenia NMP z 1662 r.

Stare Olesno

Kościół Marii Magdaleny z 1680 r.

Olesno

Kościół odpustowy św. Anny z 1518 r.

Wędrzyna

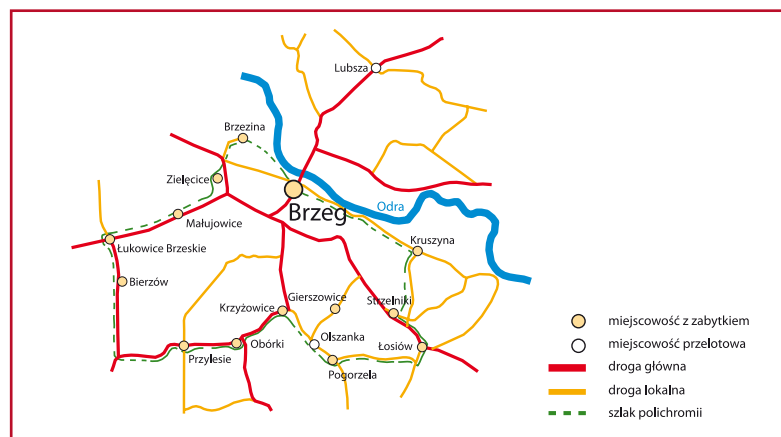
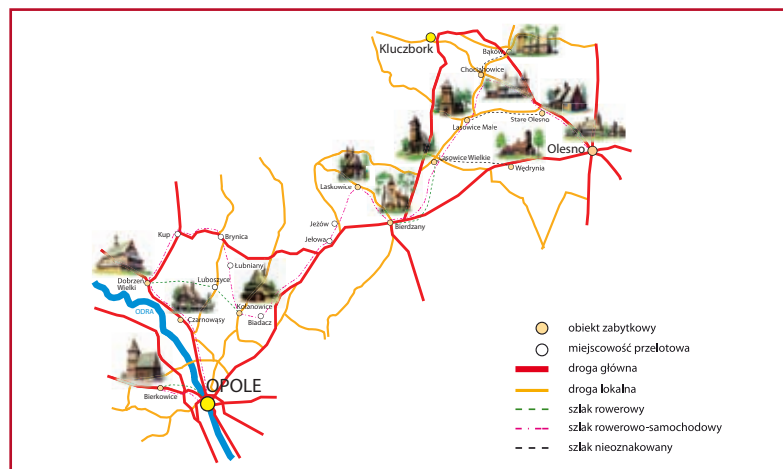
Kościół św. Jana Chrzciciela

z przełomu XVII i XVIII w.

Szlak średniowiecznych polichromii brzeskich

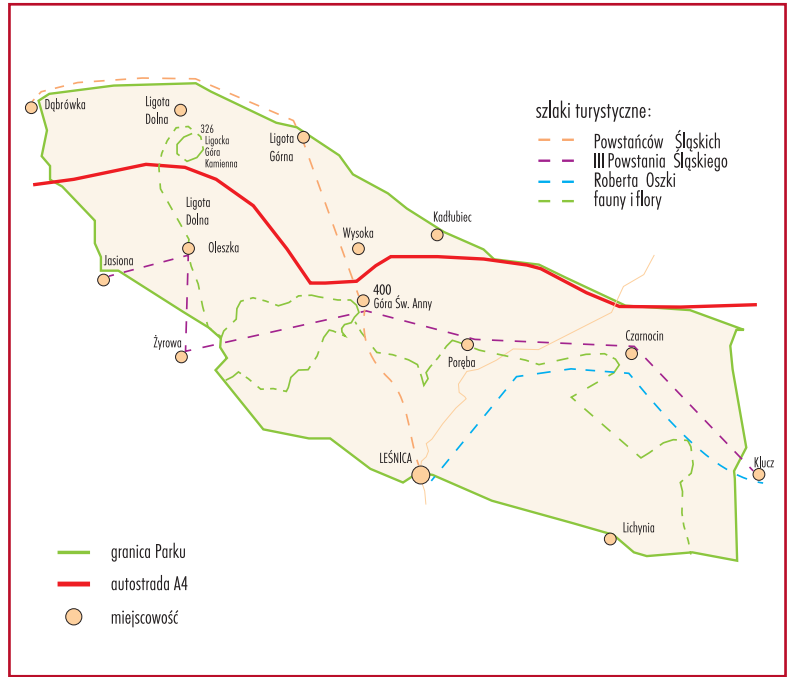
Polichromie brzeskie to niezwykle cenne zabytki gotyckiego malarstwa ściennego, które znajdują się w okolicy Brzegu w 18 wiejskich kościołkach, pochodzących z XIV i XV w. Szlak Średniowiecznych Polichromii Brzeskich obejmuje najliczniejsze w Polsce zgrupowanie malowideł wykonanych m.in. przez nieznanego Mistrza Brzeskich Pokłonów Trzech Króli i jego naśladowców. Największy zespół polichromii na wszystkich ścianach wnętrza posiada Kościół w Małujowicach – to tzw. śląski Avignon. Szlak prowadzi m.in. przez Brzeg, Małujowice, Łukowice Brzeskie, Przylesie, Krzyżowice, Pogorzela, Strzelniki, Kruszyna.

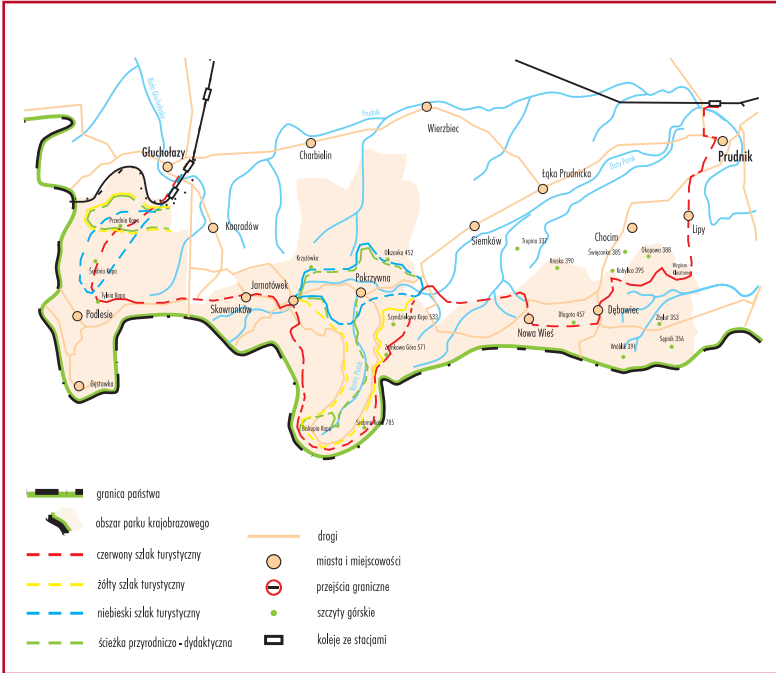
Dolina Małej Panwi

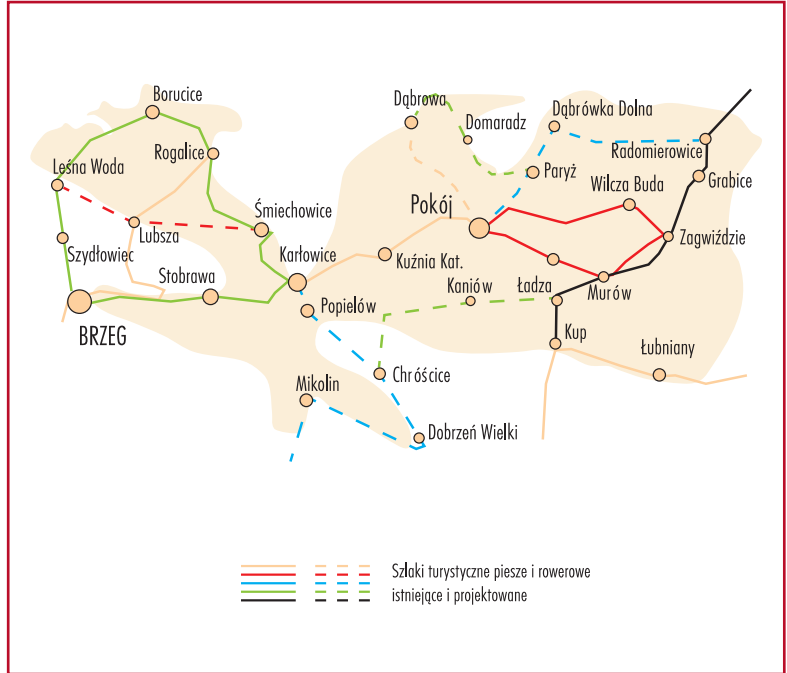
Park Krajobrazowy Góra Świętej Anny

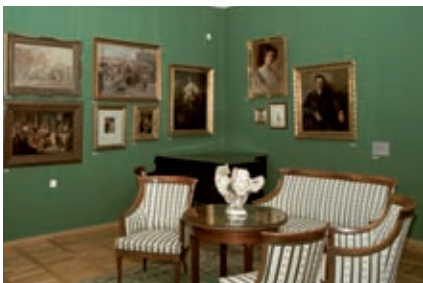

Park Krajobrazowy Góry Opawskie

Stobrawski Park Krajobrazowy

Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu

Posiada eksponaty z zakresu archeologii, etnografii, historii, przyrody i sztuki. Szczególnie cenne są zbiory śląskiej rzeźby gotyckiej, rzemiosła artystycznego oraz galeria malarstwa polskiego XIX/XX w. z kolekcją dzieł wybitnego polskiego kolorysty Jana Cybisa. Wystawy stałe: **Pradzieje Opolszczyzny, Opole – gród, miasto, stolica regionu.**

Muzeum Diecezjalne w Opolu

Prezentuje najciekawsze dzieła sztuki sakralnej od XIV do XX w. z terenu Diecezji Opolskiej m.in. unikalny zbiór rzeźby gotyckiej, cenne rękopisy, starodruki, księgi, szaty i naczynia liturgiczne. Ukazuje dzieła w trakcie prac konserwatorskich. Organizuje wystawy sztuki sakralnej współczesnych twórców polskich i zagranicznych. Wystawy stałe: **Rzemiosło artystyczne Śląska, Rzeźba gotycka na Śląsku Opolskim.**

Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu-Bierkowicach

Chroni i popularyzuje kulturę ludową Opolszczyzny, zwłaszcza architekturę wiejską. Na obszarze 10 ha zgrupowano 60 obiektów z XVII–XIX w. m.in.: chałupy, stodoły, spichlerze, kościół, kuźnię, młyn wodny, wiatraki. Budynki wyposażono w autentyczne meble, sprzęty i narzędzia, dzięki czemu ekspozycja przybliżyła w całości obraz dawnej wsi śląskiej.

Muzeum w Nysie

Mieści się w dawnym pałacu biskupów wrocławskich. Posiada zbiory z zakresu archeologii i rzemiosła artystycznego oraz kolekcję malarstwa europejskiego XV–XIX w. i zbiór grafiki od XVI do XX w. Wystawy stałe: **Dzieje Nysy XVI–XVIII w., Nysa w świetle badań archeologicznych, Sztuka i rzemiosło artystyczne XVI–XIX w., Galeria malarstwa obcego XVI–XIX w.**

Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu

Zamek Piastów Śląskich posiada bogate zbiory archeologiczne i historyczne m.in. kolekcja numizmatów, archiwaliów, kartografii, pieczęci, militariów. Szczególnie cenne: zbiór gotyckiej i barokowej rzeźby sakralnej XV–XVIII w. i śląskie malarstwo portretowe XVI–XIX w. Wystawy stałe: **Sztuka śląska XV–XVIII w., Brzeg 750 lat, Z przeszłości i tradycji Piastów Śląskich.**

Muzeum Gazownictwa w Paczkowie

Istnieje od 1991 r. i mieści się w zabytkowej gazowni miejskiej. Posiada największą w Europie kolekcję urządzeń na gaz i gazomierzy, łącznie ponad 3000 eksponatów w salach wystawowych i ekspozycjach plenerowych. Wystawy stałe: **Produkcja gazu i oczyszczanie, W starym zbiorniku gazu (urządzenia gazownicze i techniki grzewczej).**

Muzeum Ziemi Prudnickiej w Prudniku

Zajmuje budynek dawnego arsenału, przylegający do obwarowań miejskich. W zbiorach posiada m.in. archeologiczne zabytki kultury łuzickiej, dokumenty XIV–XIX w., wyroby rzemiosła, stroje ludowe, narzędzia tkackie oraz militaria m.in. z okresu wojen napoleońskich. Wystawy stałe: **Dom śląski, Jak to ze Inem było.**

Muzeum Czynu Powstańczego w Górze Św. Anny

Bogate zbiory muzeum (dokumenty, kolekcja fotografii powstańczych, sztandary) dotyczą narodowego wyzwolenia Górnego Śląska od końca XIX w.: plebiscytu, powstań śląskich, Związku Polaków w Niemczech, Związku Harcerstwa Polskiego w Niemczech, obrony Śląska w 1939 r. Wystawy stałe: **Na granicy Górnego Śląska, Geologiczna budowa Góry Św. Anny.**

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach

Utworzone zostało w budynku komendantury byłego obozu jenieckiego Stalag Łamsdorf. Obejmuje tereny obozowe, teren grobów masowych i cmentarze: jeniecki z okresu I wojny światowej i ofiar obozu z lat 1945–46. Wystawy stałe: m.in.: **W niewoli niemieckiej, Żołnierze polscy w niewoli radzieckiej, Dzieje obozów jenieckich w Łambinowicach.**

Muzeum im. ks. J. Dzierżona w Kluczborku

Gromadzi eksponaty w zakresie archeologii, historii i etnografii ze szczególnym uwzględnieniem pszczelarstwa. Oddzielną kolekcją są zbiory dzierzżonowskie – pamiątki po ks. Dzierżonie, twórcy nowoczesnego pszczelarstwa. W pawilonie przed muzeum kolekcja współczesnych uli figuralnych wykonanych przez artystów ludowych i rzeźbiarzy amatorów.

Tradycje Zwyczaje i obrzędy

Śląsk Opolski może się poszczycić bogatą i wieloetniczną kulturą. Na przestrzeni dziejów na jego obszarze mieszały się wpływy polskie, czeskie i niemieckie, co zaowocowało wytworzeniem oryginalnej kultury z własnym dialektem, strojem ludowym i kuchnią. Gwara, tańce, pieśni i literatura w opolskiej kulturze ludowej to wciąż zjawiska niezwykle wartościowe i barwne. Wśród żywych i kultywowanych zwyczajów i obrzędów dorocznych najbardziej znane są: wodzenie niedźwiedzia, babski comber, grzebanie basa, topienie marzanny.

„Herody” w Lewinie Brzeskim

Wojewódzki Przegląd Zespołów Kołędniczych „Herody” w Lewinie Brzeskim odbywa się od 1984 r. na przełomie stycznia i lutego. Jego celem jest podtrzymywanie tradycji kołędniczych, zarówno śląskich jak i kresowych.

Święto Pieśni Ludowej w Gogolinie

Jest to cykliczna impreza konkursowa, prezentująca dorobek amatorskich zespołów folklorystycznych regionu opolskiego, organizowana od 1979 r. co dwa lata.

Wodzenie niedźwiedzia

To stary zwyczaj zapustny kultywowany we wsiach śląskich do dziś. Figura niedźwiedzia symbolizuje zło, które trzeba unicestwić, by mogło zapanować dobro.

Topienie marzanny

Najpopularniejszy obrzęd wiosenny symbolizujący pożegnanie z zimą, chorobami i złem, zazwyczaj łączony z wnoszeniem gajku – symbolu wiosny.

Grzebanie basa

Tradycyjne „grzebanie” instrumentów muzycznych to znak wielkopostnego wyciszenia się. Jest symbolicznym zakończeniem wesołego okresu karnawału.

Skubanie pierza

Odbywa się najczęściej w grudniu i przenosi do domu. Jak dawniej, skubaczorki – starsze kobiety i młode dziewczęta, umilają pracę śpiewaniem pieśni i opowieściami. Szkubki kończą się tradycyjną gościną.

Procesja polna św. Urbana w Gogolinie

Odbywa się 25 maja w dzień św. Urbana – patrona rolników, opiekuna pól i zasiewów.

Żniwniak opolski

To święto plonów o długiej tradycji. W dniu dożynek mieszkańcy wsi niosą koronę żniwną na dziękczynną mszę do kościoła udekorowanego plonami ziemi. Orszak prowadzi starosta ze starościna. Po południu korowód przebiegających idzie przez wieś. Często głównym punktem uroczystości dożynkowych jest konkurs koron żniwnych. Dzień kończą rozgrywki sportowe, pokazy strażackie, zabawa taneczna.

Zdobienie jaj wielkanocnych i ceramika opolska

Wykonywanie kroszonek ma bardzo długą tradycję, sięgającą X w. Jajka gotuje się w naturalnych barwnikach i misternie dekoruje „rzeźbiąc” na nich ostrym narzędziem niepowtarzalne, wyłącznie roślinne wzory. Motywy dekoracji i kolorystyka zostały przeniesione na fajansy i porcelanę, tworząc tak charakterystyczną dla regionu „porcelanę opolską”, chętnie kupowaną przez turystów, jako regionalną pamiątkę.

Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu-Bierkowicach

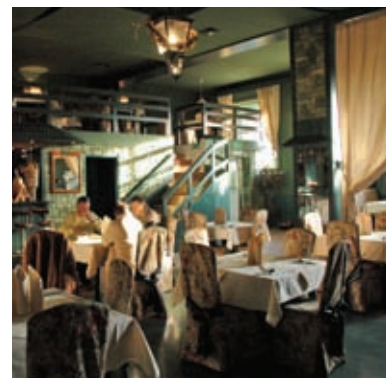
Pokazuje jak wyglądało życie na wsi śląskiej od XVIII do XX w. Zbiory muzealne obejmują 50 obiektów architektury wiejskiej wraz z wyposażeniem: budynki mieszkalne i gospodarskie, zabytki techniki wiejskiej (młyn, wiatrak, kuźnia) i użyteczności publicznej (kościół, karczma, szkoła). Zabytkowe przedmioty, stanowiące wyposażenie dawnych wnętrz, to prawie 7000 eksponatów. Muzeum zajmuje się także popularyzacją dawnej i współczesnej kultury ludowej oraz folkloru, organizując imprezy plenerowe, festyny, wystawy i konkursy.

56 Zwyczaje i obrzędy

Tradycje Kuchnia śląska

Smaki Opolszczyzny są elementem naszej kultury, kulinarnym dziedzictwem i regionalną specyfiką. Wskutek przenikania wpływów kuchni śląskiej, czeskiej i kresowej powstało wiele specyficznych potraw i produktów. Te, które odznaczają się oryginalną recepturą i wysokimi walorami smakowymi znalazły się na liście opolskich produktów tradycyjnych. Są to m.in.: żymłok opolski, buchty śląskie, śliszki i molcka, kołacz śląski, opolska rolada wołowa, kluski śląskie, a także wyroby o kresowym rodowodzie, jak napój „kandybał” czy placuszki „Pałynicy”. Takich i innych specjałów warto szukać w karczmach i gospodach opolskich, by poznać prawdziwe smaki Opolszczyzny.

Kołacz śląski

Jest to ciasto obrzędowe drożdżowe z nadzieniem. Nazwane „kołaczem” od nadawanego mu niegdyś kształtu koła. Piecze się go z makiem, serem i posypką. Jest tradycyjnym ciastem weselnym – młoda para przed weselem obdarowuje nim niemal całą wieś. To również najważniejsze ciasto na wielkie świąteczne okazje. Nie może go też zabraknąć na uroczystościach rodzinnych i lokalnych.

Opolska rolada wołowa

To tradycyjne danie mięsne przyrządzane jest z platu mięsa zwiniętego w roladę i upieczonego na jasnobrązowy kolor, nadzianego ogórkami kiszonymi, cebulą i boczkiem wędzonym. Wraz z kluskami śląskimi i modrą kapustą stanowi typowy śląski obiad niedzielny.

Śląski żur na maślanec

Na Śląsku w okresach niedostatku jadło się żur 2–3 razy dziennie, w domu był nawet specjalny garnek zwany „żurokiem”, w którym zawsze kisił się żur. Obecnie także jest spożywany często, zwłaszcza w okresie postu. Z żurem związane jest przysłowie ludowe „Bo od żuru to chłop z muru”.

Kluski śląskie

Tzw. białe kluski wykonywane są z przegotowanych i przetartych ziemniaków, mąki kartoflanej i pszennej oraz jajek. Są świetnym dodatkiem do mięs pieczonych, zwłaszcza rolad i kapusty. Goszczą nie tylko na niedzielnym stole, ale także na wszystkich ważniejszych uroczystościach rodzinnych. Przepis na nie jest przekazywany w rodzinach śląskich z pokolenia na pokolenie.

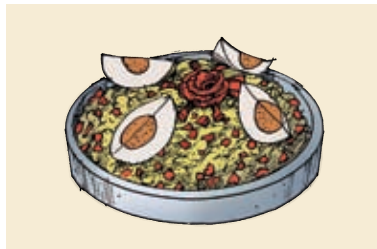
Modro kapusta

Jest to sałatka z gotowanej czerwonej kapusty („światle”) koloru fioletowo-niebieskiego z lekką nutą przypraw i boczku. Jest często obecna w kuchni śląskiej i podawana na ciepło z roladami wołowymi i kluskami śląskimi.

Żymlok opolski biały

Żymlok to wędliniarski wyrób z bułki („żymła” bułka w gwarze śląskiej), do którego nie dodaje się krwi zwierzęcej, powodującej zciemnienie barwy. Żymlok opolski jest biały, ma kształt walcowaty. Jako tradycyjny produkt Śląska Opolskiego otrzymał nagrodę „Perły Kulinarnej” na Targach Polagra Farm w Poznaniu w 2005 r.

Kartoffelsalat

Ta tradycyjna sałatka ziemniaczana z wędzonym boczkiem (nazywana też szalotem śląskim lub szalotem kartoflanym) przygotowywana była na wszystkie uroczystości rodzinne (w Wigilię boczek zastępowano śledziem w oleju). Dodawano też do niej marchewkę, cebulę, kiszone ogórki. Dziś zamiast boczku częściej dodaje się jajko i majonez.

Pieróg postny

Pochodzi z kresów wschodnich, przypomina torcik, na zewnątrz jasnobrązowy, a w środku jasnożółty z ciemniejszymi ziarenkami kaszy gryczanej. Ma delikatny chlebowy zapach z lekko wyczuwalnym zapachem kapusty i ziemniaków. Powinien być miękki z lekko chrupiącą skórką.

Gołąbki z kaszy gryczanej i ziemniaków

Ta tradycyjna potrawa z kresów wschodnich dawniej była daniem wigilijnym, obecnie już codziennym. Sparzone liście kapusty faszeruje się masą z ugotowanej kaszy gryczanej, cebuli i surowych startych ziemniaków, zawija ciasno w rulonik, a po ugotowaniu okrasza świeżo stopioną słoniną.

Pańćkraut z żeberkami

To bardzo smaczne i pożywne danie warzywno-mięsne przygotowywano na Śląsku na powszednie dni tygodnia („beztudzień”). Pańćkraut jest jednolitą masą ziemniaczano-kapuścianą z kawałeczkami startej marchewki oraz skwarkami ze słoniny i boczku. Potrawa podawana jest z żeberkami gotowanymi na wywarze jarzynowym.

Mołeka

Jest to tradycyjne śląskie danie wigilijne, które kończy wieczerzę. Ma konsystencję sosu i jest wykonywana z piernika, warzyw, suszonych owoców i bakali, które nadają potrawie słodki smak. W zależności od upodobania podaje się ją na ciepło lub zimno.

Szpajza

Należy do najpopularniejszych śląskich deserów. Jest wykonywana z galaretki, soku z kompotu, białek i cukru, ma konsystencję jednolitej pianki. Dekoruje się ją bitą śmietaną i owocami. Tradycyjna szpajza ma smak cytrynowy, ale obecnie robi się również szpajzę wiśniową, agrestową i czekoladową. Podwana jest zwłaszcza podczas uroczystych obiadów.

Buchty śląskie czyli kluski drożdżowe gotowane na parze

Są to od dawna znane na Śląsku kluski o kulistym kształcie i jasnokremowej barwie. Podawane były jako potrawa postna, na słodko z kompotem albo czarnymi jagodami zbieranymi w miejscowych lasach, bądź też na słono z wierzchnią lub wołowiną w sosie własnym.

Imprezy cykliczne

Jarmark Wielkanocny
OPOLE-BIERKOWICE – marzec/kwiecień

Opolskie Konfrontacje Teatralne
OPOLE – kwiecień

Lato Kwiatów
OTMUCHÓW – lipiec

Dni Twierdzy Nysa
NYSA – lipiec

Międzynarodowy Jarmark Średniowieczny
BYCZYNA – kwiecień

Piastonia
OPOLE – maj

Mistrzostwa Jeździeckie Środowisk Twórczych
ZAKRZÓW – sierpień

Jarmark Franciszkański
OPOLE – wrzesień

Święto Kwitnących Azalii
MOSZNA – maj

Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki
OPOLE – czerwiec

Mistrzostwa Europy Mażorettek
OPOLE – wrzesień

Ogólnopolski Festiwal Teatrów Lalek
OPOLE – październik

Międzynarodowe Mistrzostwa w Ujeżdżeniu
ZAKRZÓW – czerwiec

Międzynarodowe Zawody Drwali
BOBROWA – lipiec

Międzynarodowy Festiwal Perkusyjny
OPOLE – październik

Najazd Poetów na Zamek
BRZEG – październik

Koncertы w ramach Festiwalu Jazz nad Odrą

BRZEG – kwiecień

Dni Opola

OPOLE – kwiecień

Mistrzostwa Polski Zespołów Mażoretkowych oraz Międzynarodowe Spotkania Mażorettek, Tamburmajerek i Cheerleaderek

OZIMEK – maj

Międzynarodowy Festiwal Młodych Pianistów

GŁUBCZYCE – maj

Turniej Żniwowania Złota Kosa

PIĄTKOWICE – lipiec

Międzynarodowy Wakacyjny Konkurs Big-Bandów

NYSA – lipiec

Jarmark Jakubowy

NYSA – lipiec

Międzynarodowy Festiwal Jazz Rock Meeting

OPOLE – sierpień

Jarmark Piastowski

BRZEG – sierpień

Ogólnopolski Turniej Rycerski

BRZEG – sierpień

Międzynarodowy Turniej Rycerski

OPOLE – sierpień/wrzesień

Koncertы w ramach Międzynarodowego Festiwalu Muzycznego Wratislavia Cantans

BRZEG – wrzesień

Festiwal im. Ludwiga van Beethovena

GŁOGÓWEK – wrzesień

Przegląd Teatrów Ulicznych

OPOLE – wrzesień

Jesienne Targi Sztuki Ludowej

OPOLE- BIERKOWICE – październik

Międzynarodowe Spotkania Taneczne

OPOLE – październik

Jesień Poetycka

OPOLE – listopad/grudzień

Jarmark Świąteczny – Weihnachtsmarkt

OPOLE – grudzień

Spis treści

Wstęp

Atrakcje turystyczne Śląska Opolskiego..... 1

Zabytki

Zamki i pałace..... 2

Parki..... 7

Kościóły i klasztory..... 9

Wnętrza kościołów..... 13

Drewniane budownictwo sakralne..... 15

Ratusze..... 18

Miejsca pamięci..... 21

Obwarowania miejskie i fortyfikacje..... 22

Fontanny, studnie, figury 24

Przyroda

Jaskinie..... 26

Źródła..... 27

Głazy narzutowe..... 29

Flora..... 30

Fauna..... 33

Fauna kopalna..... 36

Ochrona przyrody..... 38

Turystyka

Turystyka aktywna..... 44

Wypoczynek nad wodą 36

Szlaki turystyczne..... 48

Muzea..... 52

Tradycje

Zwyczaje i obrzędy..... 54

Kuchnia śląska..... 57

Imprezy cykliczne..... 60

Wydawca

Oficina Piastowska
45-015 Opole, Rynek 1/6
tel. (+48) 77 40 22 100
e-mail: roman@hlawacz.pl
www.hlawacz.pl

Redakcja

Roman Hlawacz

Fotografie

Jarosław Anczakowski
Anna Hlawacz
Roman Hlawacz
Stefan Karnicki
Klaudia Klucznik
Piotr Kulczyk
Jarosław Małkowski
Tadeusz Parcej
Piotr Simonides
Krzysztof Spątek
Kazimierz Staszów
Jerzy Stemplewski
Marek Szczepanek
Krzysztof Świdorski

Teksty

Monika Adamska
Tamara Derda
Roman Hlawacz
Krzysztof Spątek

Projekt i opracowanie graficzne

Katarzyna Mular

Rysunki

Andrzej Czyczyło

Współpraca

Lucjusz Bilik
Piotr Mielec
Bartosz Ostrowski

Copyright by
© Oficyna Piastowska
Opole 2007

Druk

Dimograf, Bielsko-Biała

ISBN 978-83-89357-34-2

Opolska Regionalna Organizacja Turystyczna

www.orot.pl
ul. Żeromskiego 3
45-053 Opole
tel. (+48) 77 44 12 521
fax. (+48) 77 44 29 320
e-mail: info@orot.pl
orot@orot.pl

Polska Organizacja Turystyczna

www.pot.gov.pl
ul. Chałubińskiego 8
00-613 Warszawa
tel. (+48) 22 53 67 070
fax. (+48) 22 53 67 004
e-mail: promocja@pot.gov.pl
informacja@pot.gov.pl

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego Departament Kultury, Sportu i Turystyki

www.turystyka.opolskie.pl
www.opolskie.pl
ul. Żeromskiego 3
45-053 Opole
tel. (+48) 77 44 29 323
fax. (+48) 77 44 29 320
e-mail: turystyka@opolskie.pl